

Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2014

Rapportage over de uitvoer van militaire goederen
van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de
minister van Buitenlandse Zaken

november 2015

Inhoudsopgave rapport Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2014

	<u>pagina</u>
Hoofdstuk	
1 Inleiding	2
2 De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie	2
3 Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid	5
4 Uitgangspunten van het wapenexportbeleid	6
5 Transparantie in het wapenexportbeleid	7
6 De Nederlandse wapenexport in 2014	8
7 EU-samenwerking	10
8 Het Wassenaar Arrangement	12
9 Exportcontrole en dual-use goederen	13
10 Wapenbeheersing	15
 Bijlagen	
1 <i>Overzichten van de waarde van de in 2014 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en van de waarde van de in 2014 afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen per land van eindbestemming (eerste helft, tweede helft, totaal)</i>	20
2 <i>Schema van de ontwikkeling van de Nederlandse wapenexport voor de jaren 2005-2014</i>	34
3 <i>Overzicht van afgegeven vergunningen met een waarde groter dan € 2 miljoen voor dual-use producten met militair eindgebruik</i>	35
4 <i>Overzicht van de waarde van de in 2014 afgegeven vergunningen voor doorvoer van militaire goederen per land van bestemming</i>	36
5 <i>Genotificeerde afgewezen vergunningaanvragen ('denial notifications') in 2014</i>	37
6 <i>Overzicht van in 2014 verkocht overtollig defensiematerieel</i>	38
7 <i>Overzicht van de in 2014 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer alsmede aan de Kamer gestuurde brieven over wapenexport</i>	40
8 <i>Versnelde rapportagebrieven in 2014</i>	42

1. Inleiding

Het voorliggende rapport over het Nederlandse wapenexportbeleid in 2014 is het achttiende rapport dat conform de 'Notitie over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen' (Kamerstuk 22 054 Nr. 30, 27 februari 1998) is opgesteld. Het rapport bevat:

- een kenschets van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie;
- een overzicht van de uitgangspunten en het instrumentarium van het Nederlandse wapenexportbeleid;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het gebied van transparantie;
- een beschrijving van de voor het wapenexportbeleid relevante ontwikkelingen in de EU;
- een schets van de rol en betekenis van het Wassenaar Arrangement;
- een beschrijving van de ontwikkelingen op het terrein van goederen voor tweeërlei gebruik;
- en een beschrijving van de inspanningen op het terrein van de wapenbeheersing met bijzondere aandacht voor de problematiek van de kleine wapens.

In *Bijlage 1* bij het rapport staan de waarden van de verleende exportvergunningen in het jaar 2014 per categorie militaire goederen en per bestemmingsland. *Bijlage 2* geeft de ontwikkeling weer van de Nederlandse wapenexport voor de periode 2005-2014. *Bijlage 3* biedt een overzicht van afgegeven vergunningen met een waarde groter dan € 2 miljoen voor dual-use producten met militair eindgebruik. *Bijlage 4* bevat een overzicht van de verstrekte vergunningen voor doorvoer van militaire goederen naar derde landen. In *bijlage 5* worden de door Nederland aan de EU-partners gemelde afwijzingen van aangevraagde vergunningen vermeld. Deze meldingen worden met de partners uitgewisseld uit hoofde van artikel 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie, voorheen de EU Gedragscode inzake wapenexport. *Bijlage 6* biedt een overzicht van het overtollig defensiematerieel dat in 2014 is verkocht. *Bijlage 7* bevat een overzicht van de in 2014 beantwoorde schriftelijke vragen van de Tweede Kamer over het wapenexportbeleid. Tot slot zijn in *bijlage 8* de brieven aan de Kamer opgenomen waarmee versneld werd genotificeerd over de afgifte van enkele grotere vergunningen.

2. De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

De Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie bestaat, op een enkele uitzondering na, vooral uit civiele ondernemingen en onderzoeksinstituten met in militaire productie gespecialiseerde onderdelen. Deze sector – met meer dan 14.000 arbeidsplaatsen en 451 zich betrokken voelende bedrijven, waarvan er bijna 300 ook daadwerkelijk in de defensie- en veiligheid gerelateerde industrie actief zijn – kenmerkt zich door technologisch hoogwaardige productie, frequente innovatie en hoog opgeleid personeel, een combinatie die borg staat voor producten van hoge kwaliteit die ook in het buitenland aftrek vinden. Maar liefst 70% van de omzet is afkomstig uit export. Van de banen in deze sector is 32% aan te merken als onderzoek en ontwikkeling (R&D) en meer dan 60% van de personen die in de

Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie werkzaam zijn, heeft een opleiding op HBO-niveau of hoger. De sector is derhalve van groot economisch belang en heeft een sterk innovatief vermogen. De defensie- en veiligheid gerelateerde industrie draagt niet alleen direct bij aan de uitrusting van het Nederlandse leger, maar draagt door de nauwe samenwerking met de verschillende krijgsmachtonderdelen ook bij aan het operationele vermogen van de Nederlandse krijgsmacht en daarmee aan het aanzien en de effectiviteit van de Nederlandse inzet bij internationale missies.

Het overheidsbeleid is er op gericht om, vanuit de operationele belangen en behoeften van Defensie, de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie en kennisinstellingen zo te positioneren dat zij een hoogwaardige bijdrage aan de Nederlandse veiligheid kunnen leveren. Daarmee kunnen zij ook op de Europese en internationale markt en in toeleveringsketens competitief opereren. Om dit te bereiken worden Nederlandse bedrijven rechtstreeks, of indirect, indien mogelijk, door middel van industriële participatie-opdrachten, betrokken bij nationale militaire aanbestedingen. Dit beleid is beschreven in de Defensie Industrie Strategie (DIS) die in december 2013 aan de Tweede Kamer is aangeboden.¹

Omdat de Nederlandse markt te klein is om de aanwezige expertise in stand te houden, wordt ook deelname van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie aan internationale samenwerking op het gebied van defensiematerieel gestimuleerd. Zodoende zijn inmiddels commerciële relaties ontstaan, met name met Duitse, Amerikaanse, Britse en Belgische ondernemingen, waarbij ook gezamenlijke verplichtingen worden aangegaan met betrekking tot het onderhoud van systemen en de naleverantie van onderdelen. Samenwerkingsverbanden zijn eveneens van belang voor de leveranties aan derde landen. De mogelijkheid voor Nederlandse bedrijven om langdurige internationale samenwerkingsrelaties aan te gaan, hangt in dat licht mede af van de transparantie en de consistentie van het Nederlandse wapenexportbeleid.

De exportactiviteiten van deze sector worden beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bestaande kennisbasis. Dat laat onverlet dat in het belang van de internationale rechtsorde en de bevordering van vrede en veiligheid grenzen moeten worden gesteld aan de exportactiviteiten van de defensie- en veiligheid gerelateerde industrie. Binnen die grenzen mag de Nederlandse industrie, naar het oordeel van het kabinet, voorzien in de legitieme behoefte van andere landen aan defensiematerieel. Rekening houdend met bovengenoemde omstandigheden heeft de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie zich steeds meer gespecialiseerd. De ondernemingen met het grootste exportaandeel in hun militaire productie fabriceren voornamelijk technologisch hoogwaardige componenten en subsystemen. De maritieme sector is nog altijd wel in staat om alle productiefasen tussen tekentafel en tewaterlating op zich te nemen, en daarmee bij te dragen aan de Nederlandse uitvoer van complete wapensystemen.

De meest recente kwantitatieve gegevens over het defensie- en veiligheid gerelateerde bedrijfsleven zijn in 2010 op basis van vrijwilligheid door de betrokken bedrijven beschikbaar

¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 31 125, nr. 20: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31125-20.html>.

gesteld in het kader van een studie uitgevoerd door Triarii in opdracht van het ministerie van Economische Zaken waarover de Tweede Kamer per brief van 4 juni 2012 werd geïnformeerd.² De kerngegevens hieruit zijn als volgt:

Tabel 1: Capaciteitsgegevens van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie

Aantal bedrijven	451
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet 2010	€ 3,10 miljard
Defensie- en veiligheid gerelateerde omzet als % van de totale omzet	7%
Defensie- en veiligheid gerelateerde export 2010	€ 2,18 miljard
Aantal defensie- en veiligheid gerelateerde arbeidsplaatsen	14.242
waarvan aantal defensie- en veiligheid gerelateerde R&D-arbeidsplaatsen	4.554

Bron: Triarii 2012.

Al enige jaren telt Nederland ongeveer 451, veelal kleine en middelgrote ondernemingen die betrokken zijn of willen zijn bij militaire productie. Daarbij moet worden aangetekend dat militaire productie dient te worden gedefinieerd als productie op basis van binnenlandse en buitenlandse defensie- en veiligheidsopdrachten en niet als productie van goederen die op grond van het In- en uitvoerbesluit strategische goederen bij uitvoer vergunningplichtig zijn. Daardoor kan bijvoorbeeld de hier vermelde exportwaarde afwijken van de totale waarde van de afgegeven uitvoervergunningen.

Naar schatting levert militaire productie gemiddeld een totale Nederlandse omzet op van € 3,1 miljard per jaar. Het betreft een aandeel van gemiddeld circa 7% op de totale omzet van de betrokken bedrijven en instituten, die voor het merendeel derhalve vooral civiele activiteiten ontplooiën. Er zijn slechts enkele bedrijven die zich vrijwel geheel op de defensiemarkt richten. Van de totale export van de Nederlandse defensie- en veiligheid gerelateerde industrie wordt ongeveer circa € 2,18 miljard als militaire export gekwalificeerd. De hoogwaardige kennisontwikkeling die gepaard gaat met militaire productie stelt deze bedrijven en instituten in staat productinnovaties te bewerkstelligen en is daarenboven belangrijk voor militaire 'spin-offs' en civiele 'spillovers'. De 'lucht- en ruimtevaartsector' is de meest genoemde sector waarin de bedrijven actief zijn, gevolgd door de maritieme sector, de commando-, control- en communicatiesector en de informatietechnologiesector.

²Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 31 125, bijlage bij nr. 11.

3. Instrumenten en procedures van het wapenexportbeleid

Vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen worden verstrekt op grond van Algemene Douanewet en het daarvan afgeleide exportcontrole-instrumentarium. Bedrijven of personen die voornemens zijn goederen en technologie uit te voeren die voorkomen op de zgn. EU lijst van militaire goederen³, dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Belastingdienst/Douane Groningen van het Ministerie van Financiën, staat voor de verlening van uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Vergunningen worden afgegeven namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar de NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door de CDIU afgehandeld op basis van een door Buitenlandse Zaken opgestelde werkinstructie. In het verslagjaar gold een uitzondering op deze regel voor Cyprus en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen, alsmede aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, worden ter besluitvorming voorgelegd aan het ministerie. Voor de toetsing van aanvragen aan de criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie vraagt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een buitenlandspolitiek advies aan de minister van Buitenlandse Zaken. Diens advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in. Waar het aanvragen betreft voor uitvoer naar ontwikkelingslanden die voorkomen op de OESO/DAC-lijst betreft de minister van Buitenlandse Zaken het Directoraat-generaal internationale samenwerking (DGIS) in zijn advies.⁴

In geval van uitvoer van militaire goederen die worden afgestoten door de Nederlandse krijgsmacht, wordt de Kamer vooraf (eventueel vertrouwelijk) ingelicht door de minister van Defensie. In het geval van afstoting is de normale vergunningprocedure van toepassing en worden dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken getoetst aan de criteria van het wapenexportbeleid.

Doorvoer

Met een wijziging van de In- en Uitvoerwet werd in 2001 de mogelijkheid gecreëerd om de systematiek en toetsing van het wapenexportbeleid in bepaalde gevallen ook toe te passen op de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Sindsdien is de controle op die doorvoer een aantal keren aangepast. Tot 1 juli 2012 gold voor ondernemers die militaire goederen doorvoerden uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO alleen een meldplicht. Sinds 1 juli 2012 is deze meldplicht vervangen door een vergunningplicht als de doorvoorzending (uit een van deze landen of met eindbestemming een van deze landen) wordt overgeladen in Nederland. Dit geldt bijvoorbeeld voor een zending die van schip op trein wordt overgeladen, maar ook als

³ Publicatieblad van de Europese Unie Nr. C107 van 09-04-2014 (directe link: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2014:107:FULL&from=EN>)

⁴ De OESO/DAC lijst is een door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling opgestelde lijst van landen die internationale financiële steun ontvangen.

goederen van het ene op het andere vliegtuig worden overgeladen. Worden er géén goederen overgeladen, dan volstaat een meldplicht voor doorvoorzendingen uit of naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. De overheid gebruikt de meldingen om een overzicht te krijgen van de aard en omvang van de militaire goederen die via Nederland worden doorgevoerd. Ook kan de overheid op basis van die informatie beslissen of voor een doorvoorzending waar eigenlijk geen vergunningplicht geldt, toch een vergunning nodig is. Hiervoor wordt bijvoorbeeld gekozen als er aanwijzingen zijn dat het land van herkomst de goederen niet heeft gecontroleerd. Of als de zending tijdens de doorvoer een andere bestemming lijkt te krijgen dan was opgegeven. Voor doorvoorzendingen waar geen van de hierboven genoemde bondgenoten is betrokken, geldt altijd een vergunningplicht.

4. Uitgangspunten van het wapenexportbeleid

Aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het wapenexportbeleid met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming en de eindgebruiker. Deze acht criteria zijn oorspronkelijk vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992) en vervolgens opgenomen in een EU-Gedragscode voor de wapenexport (1998). Op 8 december 2008 nam de Raad van de Europese Unie het besluit om de tien jaar eerder tot stand gekomen EU Gedragscode om te zetten in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.⁵ De criteria luiden als volgt:

1. naleving van de internationale verplichtingen van de lidstaten van de Gemeenschap, met name door de Veiligheidsraad van Verenigde Naties en de Europese Gemeenschap uitgevaardigde sancties, de verdragen inzake non-proliferatie en andere onderwerpen, alsmede andere internationale verplichtingen.
2. eerbiediging van de rechten van de mens in het land van eindbestemming en naleving van het internationaal humanitair recht door dat land.
3. de interne situatie van het land van eindbestemming ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten.
4. handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de regio.
5. de nationale veiligheid van de lidstaten, van de gebieden waarvan één van de lidstaten de buitenlandse betrekkingen behartigt, alsmede van bevriende landen of bondgenoten.
6. het gedrag van het land van eindbestemming ten opzichte van de internationale gemeenschap, met name de houding ten aanzien van terrorisme, de aard van zijn bondgenootschappen en de eerbiediging van het internationaal recht.

⁵ Publicatieblad van de Europese Unie Nr. L 335 van 13-12-2008 vanaf pag.99 (directe link <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:nl:PDF>)

7. het gevaar dat de goederen een andere dan de opgegeven eindbestemming krijgen, hetzij in het aanschaffende land zelf ofwel via ongewenste heruitvoer.

8. de verenigbaarheid van de wapenexporten met het technische en economische vermogen van het ontvangende land, rekening houdend met de wenselijkheid dat staten met een zo gering mogelijk beslag op mensen en economische middelen voor bewapening, in hun legitieme veiligheids- en defensiebehoeften voorzien.

De bovengenoemde criteria alsook het mechanisme voor informatie-uitwisseling, notificatie en consultatie indien een land een exportvergunningaanvraag in behandeling heeft op een bestemming waarvoor eerder een soortgelijke aanvraag door een andere lidstaat is geweigerd, vormen nog altijd de basis van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB. Maar de omzetting van EU Gedragscode naar Gemeenschappelijk Standpunt is ook gepaard gegaan met een uitbreiding van de reikwijdte. Tussenhandel, doorvoer, niet-tastbare vormen van overdracht van technologie en vergunningen voor productielicenties zijn, indien deze activiteiten in een lidstaat onder een vergunningplicht vallen, binnen de werking van het Gemeenschappelijk Standpunt gebracht.

Albanië, Bosnië en Herzegovina, Canada, FYROM, Montenegro, Noorwegen en IJsland hebben zich officieel aangesloten bij de criteria en beginselen van het Gemeenschappelijk Standpunt. Noorwegen wisselt bovendien met de EU informatie uit ten aanzien van afgewezen vergunningaanvragen.

Nederland past uiteraard de in VN-, OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. De website <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-vrede-en-veiligheid/sancties>⁶ biedt een overzicht van de van toepassing zijnde nationale sanctieregelingen ter implementatie van VN- en EU- sancties, inclusief wapenembargo's. Ter aanvulling op het overzicht op de genoemde website, dient te worden opgemerkt dat sinds 1992 een OVSE-embargo van kracht is m.b.t. "forces engaged in combat in Nagorno-Karabach" (besluit van het Senior Comité – voorloper van de Permanente Raad – van 28 februari 1992).

5. Transparantie in het wapenexportbeleid

Nederland hanteert een grote mate van transparantie. Het kabinet verstrekt gegevens over afgegeven vergunningen door middel van jaarrapporten, halfjaarrapporten en digitale maandoverzichten; de meeste andere landen beperken zich tot het publiceren van jaarrapporten van vaak meer algemene strekking. Ingevolge een toezegging van de minister van Buitenlandse Zaken tijdens de begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken in december 1997, bood het kabinet de Kamer in februari 1998 een notitie aan over meer openbaarheid met betrekking tot de rapportage over de uitvoer van militaire goederen (Kamerstuk 22 054 nr. 30). Het voorliggende rapport over 2014 is het achttiende openbare rapport sedertdien. Het gaat uit van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen

⁶ Vanwege de beschikbaarheid van actuele informatie via deze site, is besloten niet langer als bijlage bij het Jaarrapport een tabel op te nemen met in het verslagjaar van toepassing zijnde wapenembargo's.

en per bestemmingsland. Teneinde de inzichtelijkheid van de cijfers verder te vergroten, zijn per land van bestemming de categorieën goederen nader gespecificeerd. Omwille van een heldere weergave van de trend is ervoor gekozen zowel de geconsolideerde cijfers over 2014 te presenteren, als de cijfers over de eerste en de tweede helft van 2014 afzonderlijk. Voorts is informatie opgenomen over de in het kader het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB aan de EU-partners gemelde Nederlandse weigeringen tot het verstrekken van een vergunning (zie bijlage 5).

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire goederen in 2014, wordt ook op andere wijze informatie verschaft over het wapenexportbeleid. Zo publiceert de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer via de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole het '*Handboek Strategische Goederen*'. Dit handboek is bedoeld voor personen, bedrijven en instellingen, die professioneel met procedures voor de in- en uitvoer van strategische goederen te maken hebben. De gebruiker vindt daarin informatie over de doelstellingen van het beleid, de toepasselijke wettelijke regelingen en procedures, alsmede allerhande praktische informatie. Het handboek vergroot op deze wijze de bekendheid met dit specifieke beleidsterrein. Het handboek wordt regelmatig herzien in het licht van de (inter)nationale ontwikkelingen op dit terrein.

Op de eerder genoemde website is ook andersoortige informatie te vinden over uit- en doorvoer van strategische goederen, waaronder dit rapport en sleutelgegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire goederen alsmede maandoverzichten met kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Deze gegevens zijn ontleend aan de verplichte meldingen die over zulke doorvoer gedaan moeten worden bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer. Op de genoemde website zijn maandoverzichten te vinden van alle afgegeven vergunningen voor militaire goederen, van alle afgegeven vergunningen voor goederen voor tweërlei gebruik (dual use), alsook van alle binnengekomen meldingen van doorvoer van militaire goederen. Zoals reeds enkele jaren gebeurt, zijn de gegevens over verstrekte vergunningen voor doorvoer opgenomen in dit jaarrapport (bijlage 4). Steeds meer landen gaan over tot het publiceren van openbare jaarrapporten, maar met het verstrekken van gegevens over afgewezen vergunningen en met de genoemde maandoverzichten, loopt Nederland voorop in transparantie.

Sinds 2012 worden vergunningen voor definitieve uitvoer van complete systemen met een waarde boven de € 2 miljoen, bestemd voor andere landen dan Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO, binnen twee weken na het besluit en voorzien van een toelichting al dan niet vertrouwelijk aan de Kamer genotificeerd. In 2014 gebeurde dat in zes gevallen. Die brieven zijn opgenomen in bijlage 8.

6. De Nederlandse wapenexport in 2014

De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2014 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 2.065,31 miljoen. Dat is aanzienlijk hoger dan in het voorgaande jaar, toen de totale waarde uitkwam op € 963,50 miljoen. In onderstaande tabel wordt uiteengezet wat de regionale verdeling is van deze afgegeven vergunningen in 2014.

Tabel: Verdeling per regio

Land	Waarde afgegeven vergunningen (x mln.)	Percentage (%)
Noord-Afrika	52,50	2,5 %
Sub-Sahara Afrika	30,50	1,5 %
Noord-Amerika	396,21	19,2 %
Centraal Amerika en Caraïben	140,53	6,8 %
Zuid-Amerika	92,27	4,5 %
Centraal Azië	6,80	0,3 %
Noord-Oost Azië	64,15	3,1 %
Zuid-Oost Azië	79,56	3,9 %
Zuid-Azië	2,82	0,1 %
Europese Unie	642,33	31,1 %
Overige Europese landen	266,88	12,9 %
Midden-Oosten	78,47	3,8 %
Oceanië	1,62	0,1 %
Overig NAVO	210,65	10,2 %
< 10.000,-	0,02	0,0 %
Totaal	2.065,31	100,0 %

De indeling in regio's volgt de regionale indeling van de jaarrapporten van de EU over wapenexport, die te vinden zijn op http://www.eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm.

Op de eerste, derde en vierde plaats in de top 5 van landen van eindbestemming met de grootste vergunningwaarden staan respectievelijk de VS (bijna € 382 miljoen), Turkije (ruim € 248 miljoen) en Italië (ruim € 234 miljoen), maar bij deze bedragen past een toelichting. In 2014 is namelijk een globale vergunning afgegeven aan een Nederlandse dochter van een van de Amerikaanse producenten van het F-35 gevechtsvliegtuig. Deze Nederlandse dochter verzorgt de distributie van onderdelen voor de F-35, die in de VS, Canada, Australië, het VK, Nederland, Noorwegen, Denemarken, Israël en Italië geproduceerd worden, naar assemblagelocaties in de VS, Turkije en Italië. De globale vergunning heeft een waarde van € 700 miljoen en heeft een looptijd gekregen van drie jaar. Conform de systematiek van de jaarrapportages is dat hele bedrag op 2014 geboekt en vervolgens gelijkelijk verdeeld over de drie mogelijke eindbestemmingen. Op de tweede plaats staat Duitsland met een waarde van ruim € 289 miljoen, maar die waarde geeft een ietwat vertekend beeld omdat er een vergunning van bijna € 169 miljoen bij zit, die is afgegeven aan het ministerie van Defensie en waarbij het evenals in 2012 gaat om een aanzienlijke hoeveelheid munitie (groot en klein

kaliber) die Defensie door tussenkomst van het NATO Support Agency in Duitsland laat vernietigen. De munitie heeft een administratieve waarde, maar levert Defensie geen 'opbrengst' op. Op de vijfde plaats staat de post 'Overig NAVO' met ruim € 210 miljoen. Die post is vooral opgebouwd uit de waarde van globale vergunningen voor toelevering aan materieelsamenwerkingsprogramma's, zoals de NH-90 helikopter of de Evolved Sea Sparrow Missile.

Zoals vaker het geval is, bestond de Nederlandse uitvoer van militaire goederen in 2014 hoofdzakelijk uit componenten. Toch werd dat jaar ook een vijftal vergunningen afgegeven voor belangrijke systeemleveranties aan de marines van niet-bondgenoten, te weten rondzoekradar- en identificatiesystemen voor de VAE (ruim € 44 miljoen), een bewapend bevoorradingschip voor Peru (€ 52 miljoen), patrouilleschepen voor Trinidad en Tobago (ruim € 140 miljoen), rondzoekradar- en identificatiesystemen voor Maleisië (ruim € 43 miljoen) en lichte patrouillevaartuigen voor Tanzania (€ 30 miljoen). Over deze systeemleveranties is versneld gerapporteerd aan de Tweede Kamer (zie bijlage 8).

De vergunningwaarde voor de uitvoer van militaire goederen vormde 0,48 % van de totale waarde van de Nederlandse uitvoer van goederen in 2014 (€ 432,5 miljard). Voor de internationale vergelijking van dit percentage is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van het Nederlandse bedrijfsleven vergunning plichtig is, maar dat de overheid zelf ook een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het eigen materieel van Nederlandse legeronderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de uitvoervergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

7. EU-samenwerking

EU-samenwerking inzake exportcontrole op conventionele wapens vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport, COARM. Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten in het kader van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) van de EU informatie uit over hun wapenexportbeleid en trachten zij dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt gezorgd voor een afgestemd beleid en wordt gewerkt aan de creatie van een *level playing field*. De basis hiervoor is het EU-Gemeenschappelijk Standpunt (GS), dat op 8 december 2008 door de Raad werd vastgesteld.⁷

De vergaderingen van COARM in 2014 richtten zich onder andere op de voorbereiding van de eerste *Conference of States Parties* van het VN-wapenhandelsverdrag, welke inmiddels heeft plaatsgevonden in Cancun, Mexico. Daarnaast zijn, mede op verzoek van Nederland, verschillende specifieke bestemmingen in de COARM besproken, waarbij de uitwisseling van informatie bijdroeg aan meer convergerend exportbeleid. De Nederlandse inzet in COARM is ook in 2014 steeds gericht geweest op verdere harmonisatie tussen de EU-lidstaten voor wat

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:335:0099:0103:nl:PDF>

betreft de uitvoer van het wapenexportbeleid. Verdere transparantie tussen lidstaten inzake afgegeven weigeringen (denials) van vergunningen is een element in dit proces, alsook het streven naar uitwisseling van informatie over afgegeven vergunningen naar specifieke gevoelige bestemmingen. Voor nadere details over de recente initiatieven en ambities van Nederland inzake de verdere harmonisering van het wapenexportbeleid in de EU verwijs ik u naar de Kamerbrief van 3 juli 2014 (Kamerstuk 22054 nr.249), de kabinetsreactie op de initiatiefnota van de leden Sjoerdsma en Servaes «*Wapens en Principes, Ambities voor een geloofwaardig en geharmoniseerd wapenexportbeleid in Europa*» van 23 april 2015 (Kamerstuk 34103 nr. 3) en het daaropvolgende nota-overleg van 7 september 2015.

Op 27 maart 2015 is het zestiende EU-jaarrapport gepubliceerd ⁸, waarin verslag wordt gedaan van de in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2013. In het rapport zijn per land van bestemming gegevens opgenomen over het uitvoerende land, de aantallen afgegeven vergunningen, de waarde van de afgegeven vergunningen en afgewezen vergunningaanvragen. De gegevens zijn opgesplitst per categorie van de militaire lijst. Daarnaast wordt deze informatie ook weergegeven per regio en wereldwijd. Aangezien er regelmatig vragen zijn over exporten t.b.v. internationale missies (VN-missies) in landen die onder embargo staan, zijn in het EU-jaarrapport ook separate tabellen opgenomen met overzichten van leveranties aan internationale missies. In het rapport staat tenslotte het aantal toegekende en afgewezen vergunningen voor tussenhandeldiensten (*brokering*) en het aantal door EU-partners gevoerde consultaties.

In totaal is voor € 36,7 miljard aan wapenexportvergunningen afgegeven door EU-landen in 2013. Frankrijk was de grootste exporteur met € 9,5 mld. Nederland staat met € 963 miljoen op plek 8 van de Europese Unie. Onderstaande tabel geeft een totaal overzicht per land van de waarde van afgegeven vergunningen in 2013 alsmede het percentage, waarbij opgemerkt zij dat Cyprus en Griekenland geen data hebben aangeleverd.

Europese wapenexport in 2013

Land	Waarde afgegeven vergunningen (x mln)	Percentage (%)
Frankrijk	€ 9.538,44	26,0 %
Duitsland	€ 5.845,63	15,9 %
VK	€ 5.232,12	14,3 %
Spanje	€ 4.321,28	11,8 %
Oostenrijk	€ 2.373,85	6,5 %
Italië	€ 2.149,31	5,9 %
Zweden	€ 980,27	2,7 %
Nederland	€ 963,49	2,6 %
Polen	€ 858,00	2,3 %
Denemarken	€ 782,48	2,1 %
Kroatië	€ 711,53	1,9 %
België	€ 613,03	1,7 %
Hongarije	€ 512,96	1,4 %
Bulgarije	€ 491,28	1,3 %

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2015:103:FULL&from=EN>

Finland	€	344,00	0,9 %
Tsjechië	€	327,62	0,9 %
Roemenië	€	296,10	0,8 %
Portugal	€	145,73	0,4 %
Slowakije	€	122,12	0,3 %
Ierland	€	61,82	0,2 %
Litouwen	€	22,19	0,1 %
Slovenië	€	8,84	0,0 %
Malta	€	5,05	0,0 %
Estland	€	2,74	0,0 %
Luxemburg	€	2,30	0,0 %
Letland	€	0,07	0,0 %
Totaal	€	36.711,90⁹	100,00 %

Uit het jaarrapport van de EU blijkt verder dat door EU-lidstaten in totaal 46.548 vergunningen zijn afgegeven en dat 300 vergunningsaanvragen zijn afgewezen en genotificeerd. Dit aantal afgewezen vergunningen is lager dan de voorgaande jaren (2012: 408, 2011: 402, 2010: 400, 2009: 406, 2008: 329, 2007: 425). Het aantal consultaties over afgewezen vergunningen tussen EU-lidstaten kwam uit op 134.

In 2014 is Nederland betrokken geweest bij in totaal tien consultaties. Vier consultaties waren door Nederland geïnitieerd en ons land is zes maal door andere lidstaten geconsulteerd.

8. Het Wassenaar Arrangement

Het thema wapenexport wordt in breder multilateraal verband besproken in het "Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods and Technologies" (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 41 landen deel, waaronder de VS, Rusland en op Cyprus na alle EU-lidstaten¹⁰. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. Initial Elements¹¹) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Dit moet leiden tot meer kennis en verantwoordelijkheidsbesef bij de nationale toetsing van aanvragen voor vergunningen voor de uitvoer van deze goederen. Immers, meer informatie betekent dat de deelnemende landen beter kunnen beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen op dergelijke bestemmingen.

⁹ De EU-rapportage bevat een kleine fout in de totaaloptelling, het correcte bedrag is 36.715,25 mln euro.

¹⁰ In 2014 is alleen Cyprus vanwege Turkse bezwaren nog geen partij.

¹¹ De Initial Elements zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

Het Wassenaar Arrangement kent naast een lijst van goederen voor (conventioneel) tweërlei gebruik die voor Nederland via de Europese Dual Use Verordening van toepassing wordt, ook een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. Elke herziening van de WA-lijst leidt tot een aanpassing van de EU lijst van militaire goederen. Waar het de Nederlandse exportcontrole op militaire goederen betreft, wordt in de Uitvoeringsregeling strategische goederen direct verwezen naar de meest recente EU lijst van militaire goederen.

Ook in 2014 is in de Expert Group van het Wassenaar Arrangement – in lijn met haar mandaat en met het oog op effectiviteit en draagvlak – het reguliere overleg doorgezet over actualisering van de lijst van gecontroleerde goederen, zowel dual use als militair. In het kader van dit proces is gesproken over opname van diverse (opkomende) relevante technologieën met militaire potentie en over verwijdering van niet langer kritische dan wel breed verkrijgbare technologieën. Ook scope neutrale verduidelijkingen van controleteksten zijn aan bod geweest. De resultaten - diverse wijzigingen over de breedte van de gecontroleerde categorieën - zijn in december van 2014 aan de Plenaire Vergadering voorgelegd, waar ze zijn aangenomen. Sommige besproken onderwerpen bleken relevant, maar in dit stadium nog niet te leiden tot consensus in de Expert Group.

Meer informatie over de “best practises guidelines”, de uitgangspunten, doeleinden en actuele ontwikkelingen van het WA, alsook de teksten van de openbare documenten, is te vinden op de website www.wassenaar.org.

9. Exportcontrole en dual-use goederen

Tijdens het AO wapenexportbeleid op 5 juli 2012 gaf de Tweede Kamer te kennen graag meer informatie te krijgen over het exportcontrolebeleid en de ontwikkelingen op het gebied van dual-use goederen. In deze paragraaf wordt kort ingegaan op de beleidsuitgangspunten en de belangrijkste ontwikkelingen in de relevante exportcontroleregimes en in de EU Raadswerkgroep voor dual-use goederen.

Raadswerkgroep dual-use

Op 30 december 2014 werd de nieuwe goederenbijlage van de dual-use verordening gepubliceerd in het publicatieblad van de Unie. Dit was de eerste keer dat de goederenbijlage geactualiseerd werd door middel van de ‘gedelegeerde handeling’ in plaats van de normale wetgevingsprocedure die daarvoor gevolgd werd. De afzonderlijke exportcontroleregimes zijn verantwoordelijk voor het onderhouden van de eigen goederenlijsten, de Europese Commissie consolideert deze tot bijlage I bij de verordening. Daarnaast heeft de Raadswerkgroep aandacht besteed aan de mededeling van de Europese Commissie over de verdere ontwikkeling van het exportcontrolebeleid¹². In november nam de Raad conclusies¹³ aan met een reactie op de voornemens van de Commissie in de

¹² COM(2014) 244

¹³ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/145903.pdf f

mededeling. Nederland heeft steeds aandacht gevraagd voor verdere harmonisatie van het exportcontrolebeleid teneinde een gelijk speelveld te bereiken en pleit voor betere controle op surveillancetechnologie die kan worden gebruikt voor het schenden van mensenrechten.

Nuclear Suppliers Group (NSG)

Tijdens de plenaire vergadering in Buenos Aires (juni 2014), heeft de NSG, het regime dat zich inzet tegen de verdere verspreiding van kernwapens, vooral gesproken over de relatie met landen die niet bij het regime zijn aangesloten, maar wel hebben aangegeven de richtlijnen en controlelijsten van het regime te volgen (adherents). Daarnaast besloot de plenaire vergadering richtsnoeren voor de controle op tussenhandel en doorvoer goed te keuren en te publiceren op de website van de NSG¹⁴. Nederland droeg actief bij aan dit van oorsprong Duitse paper. Ten slotte had de NSG aandacht voor de interne regels op het gebied van transparantie en vertrouwelijkheid. Aanleiding hiervoor was een tweetal incidenten voorafgaand aan de plenaire vergadering in Buenos Aires, waarbij de inhoud van vertrouwelijke documenten door onbekende bronnen naar buiten werd gebracht. Eén van deze documenten, opgesteld door Nederland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Tsjechië beschrijft een aantal mogelijke voordelen voor adherente landen, om te stimuleren dat landen die niet bij de NSG zijn aangesloten wel de richtlijnen van de NSG volgen. Uw Kamer werd hierover in juni 2014 geïnformeerd en de betreffende documenten werden vertrouwelijk aan u toegezonden¹⁵.

Australia Group (AG)

De Australië Groep, het regime dat zich vooral inzet voor het tegengaan van de verspreiding van chemische en biologische wapens, komt elk jaar in juni bijeen in Parijs. In 2014 werd de agenda van de AG net als in 2012 en 2013 beheerst door de perikelen rondom het chemisch wapenprogramma van Syrië. Het gebruik van chemische wapens in Syrië onderstreept nogmaals het belang van een goede exportcontrole teneinde de totale eliminatie van inzet van chemische wapens in de wereld te bewerkstelligen. Tijdens de plenaire vergadering werd Mexico verwelkomd als nieuwe lidstaat. Verder is afgesproken om niet-leden verder aan te moedigen de richtlijnen van de AG te volgen, door meer informatie met hen te delen zowel ten aanzien van 'best practices' als van CBW terrorisme gerelateerde inlichtingen. Onderdeel van dit streven is tevens een actief multinationaal outreach programma richting industrie en academische wereld. Tijdens de plenaire is verder een 'table top exercise' georganiseerd om handhavingsservaringen met elkaar te delen en is het nieuwe door de Verenigde Staten samengestelde handboek aangenomen. Verder is afgesproken om het beleid rond het Catch All instrument uit te breiden en te verbeteren. Ook is er gesproken over verbetering van controle op technologie in immateriële vorm en proliferatiegevoelige tussenhandeldiensten. Tot slot hebben de leden duidelijk beleid vastgesteld omtrent het "no-undercut" principe om de uniformiteit van de exportcontrole te versterken.

¹⁴ <http://www.nuclearsuppliersgroup.org/en/national-practices/142-good-practices-for-brokering-and-transit>

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 V, nr. 78

Missile Technology Control Regime (MTCR)

MTCR is het exportcontroleregime dat toeziet op non-proliferatie van overbrengingsmiddelen (ballistische raketten en onbemande vliegtuigen) voor massavernietigingswapens. Het voorzitterschap van dit regime rouleert onder de aangesloten landen, waarbij Noorwegen in 2014 de voorzittershamer van Duitsland overnam. Tijdens de plenaire bijeenkomst van 2014 in Oslo werden opnieuw aanpassingen in de goederenlijst overeengekomen. In Oslo werd bovendien het aanbod geaccepteerd voor een gezamenlijk Nederlands-Luxemburgs voorzitterschap in de periode oktober 2015-oktober 2016. Dit zal de eerste keer zijn dat een exportcontroleregime wordt voorgezeten door twee landen. De exportcontrole-autoriteiten van een aantal niet-partnerlanden werden begin 2014 in Parijs in een afzonderlijke bijeenkomst geïnformeerd over eerdere lijstwijzigingen.

Onderwerpen die in elk exportcontroleregime (de NSG, de AG en de MTCR), aan de orde zijn geweest zijn *brokering* (tussenhandel) en *transit* (doorvoer). Mede op basis van resolutie 1540 van de VN-Veiligheidsraad, moeten landen over effectieve exportcontrole beschikken, waaronder controle op doorvoer en tussenhandel. Via de aanpassing van de dual-use verordening in 2009, hebben de Europese lidstaten deze verplichtingen al geïmplementeerd. Daarnaast wordt in de verschillende regimes ook gesproken over de mogelijke toetreding van nieuwe leden en over unilaterale naleving van richtsnoeren en goederenlijsten door niet-partnerlanden.

10. Wapenbeheersing

Op het gebied van wapenbeheersing spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid. Hieronder vallen activiteiten met betrekking tot kleine en lichte wapens, het VN-Wapenhandelsverdrag en het VN-Wapenregister.

Clustermunitie

Nederland heeft op 23 februari 2011 het Verdrag inzake Clustermunitie geratificeerd, waarmee het op 1 augustus 2011 voor ons land in werking is getreden. Per september 2015 zijn 94 staten partij bij het verdrag (10 meer dan in juni 2014) en hebben 23 andere landen het verdrag getekend maar nog niet geratificeerd. Sinds 1 januari 2013 geldt in Nederland bovendien een verbod op directe investeringen door financiële instellingen in clustermunitie.¹⁶

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (SGVN) en de president van het Internationale Rode Kruis hebben het verdrag omschreven als een nieuwe standaard in het humanitair oorlogsrecht. Het Nederlandse kabinet sluit zich hierbij aan. Nederland heeft in de geëigende multilaterale fora universalisering van dit verdrag bepleit, zoals tijdens de Algemene Vergadering van de VN. Tevens heeft Nederland tijdens bijeenkomsten van het Clustermunitieverdrag gebruik van clustermunitie in Syrië veroordeeld, en aandacht gevraagd voor berichten over (mogelijk)

¹⁶ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2012/03/21/kamerbrief-over-uitwerking-van-het-verbod-op-directe-investeringen-in-clustermunitie.html>

gebruik van clustermunitie in Libië, Oekraïne, Sudan en Jemen. De eerste Toetsingsconferentie van de Clustermunitieconventie heeft inmiddels – in september 2015 – in Dubrovnik plaatsgevonden. Nederland zal in 2016 de Plenaire vergadering voorzitten.

Landmijnen

In juni 2014 vond in Maputo, Mozambique, de derde toetsingsconferentie van het anti-personeelsmijnenverdrag (Ottawaverdrag) plaats. Nederland was nauw betrokken bij deze review conference als *Friend of the Chair* van Mozambique. Nederland is tijdens de conferentie een belangrijke onderhandelaar geweest in de afspraak om in 2025 aan alle verplichtingen onder het verdrag te voldoen.

Tijdens de toetsingsconferentie is een commissie *cooperative compliance* in het leven geroepen waar Nederland samen met Algerije, Canada en Chili deel van uitmaakt. Doel van deze commissie is om samen met de landen die zich niet aan het verdrag houden concrete stappen te bespreken om hun naleving te verbeteren.

In 2014 besteedde Nederland, evenals in eerdere jaren, ongeveer €15 miljoen aan ontmijningsprojecten wereldwijd en was daarmee een van de grootste donoren op dit gebied.

Kleine en lichte wapens (SALW)

Nederland zet zich blijvend in om de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens en daaraan gerelateerde munitie tegen te gaan. De Nederlandse inzet heeft ten doel om het aantal slachtoffers van gewapend geweld, gewapende conflicten en criminaliteit te verminderen en daarmee bij te dragen aan veiligheid en stabiliteit, als voorwaarde voor duurzame ontwikkeling en het bereiken van de doelstellingen op gebied van armoedebestrijding.

De aanpak van de kleine wapens problematiek is een belangrijk onderwerp binnen het wapenbeheersingsterrein. De afgelopen jaren hebben voornamelijk in het teken gestaan van enerzijds ontwikkelingen op het multilaterale vlak, en anderzijds het inbedden van de kleine wapens problematiek in bredere veiligheidsprogramma's waarbij de veiligheid voor burgers centraal staat.

Er zijn tal van internationale en regionale afspraken uit de multilaterale inspanningen voortgekomen, zoals het overkoepelende "VN actieprogramma voor kleine wapens" (2001), en de *Geneva Declaration on Armed Violence and Development* (2006). Nederland heeft ook in 2014 een actieve rol gespeeld om deze afspraken verder uit te werken en te concretiseren. Hierbij is nauw samengewerkt met (lokale) NGO's en onderzoeksorganisaties in bijvoorbeeld Libië, Midden-Amerika en Somalië.

- VN-Actieprogramma

Op grond van het VN-Actieprogramma zijn staten gehouden om zich op nationaal, regionaal en internationaal niveau actief in te zetten op het gebied van kleine wapens. Hieronder vallen onder

meer de ontwikkeling en implementatie van wapenwetgeving, de vernietiging en veilige opslag van (overtollige) wapens en munitie, een verbeterde samenwerking tussen staten – o.a. bij het identificeren en traceren van illegale wapens – en het assisteren en ondersteunen van landen en regio's die over onvoldoende capaciteit beschikken om de maatregelen zoals genoemd in het VN-Actieprogramma te implementeren.

In juni 2014 vond de tweejaarlijkse bijeenkomst van statenpartijen bij het VN-Actieprogramma plaats. Nederland vroeg aandacht voor de link tussen brede veiligheidsprogramma's, zoals de 'Security Sector Reform' (SSR) en 'Disarmament, Demobilisation, Reintegration' (DDR) en de kleine wapens problematiek en nieuwe elementen die nog niet zijn opgenomen in het actieprogramma, zoals munitie.

Nederland steunt ook het United Nations Trust Facility Supporting Cooperation on Arms Regulation (UNSCAR) met € 500.000. Dit fonds ondersteunt landen in het ondertekenen, ratificeren en op termijn implementeren van het Wapenhandelsverdrag, het uitvoeren van het VN Actieprogramma, en het identificeren en versterken van de synergie tussen deze twee instrumenten.

- ***EU Kleine Wapens***

De lidstaten van de EU rapporteren jaarlijks over nationale activiteiten ter uitvoering van het Gemeenschappelijk Optreden 2002/589/GBVB inzake de bijdrage van de Europese Unie aan de bestrijding van de destabiliserende accumulatie en verspreiding van handvuurwapens en lichte wapens. De nationale verslagen en de EU- activiteiten worden samengevoegd in een jaarlijks gezamenlijk rapport waaraan Nederland jaarlijks bijdraagt. Nederland draagt het belang van Europese samenwerking bij het tegengaan van de ongecontroleerde verspreiding van kleine en lichte wapens uit in de aanloop naar de tweejaarlijkse bijeenkomsten van staten van het VN-Actieprogramma.

- ***OVSE Kleine wapens***

Nederland ondersteunt de aanpak van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) om verspreiding en accumulatie van illegale kleine en lichte wapens tegen te gaan. Nederland heeft zich gecommitteerd informatie uit te wisselen over kleine en lichte wapens via het Actieprogramma FSC.DEC/2/10.¹⁷

VN-wapenhandelsverdrag

In maart 2013 vond de finale diplomatieke conferentie over een wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty, ATT) plaats in New York, na een voorbereidend proces dat in 2006 was begonnen. Essentieel is dat het verdrag de staten partijen verplicht een wapenexportcontrolesysteem te introduceren. Deze exportcontrole op conventionele wapens zal moeten leiden tot verantwoorde nationale beslissingen wereldwijd omtrent uitvoer van militaire goederen die onder de reikwijdte van het verdrag vallen. De toetsingscriteria uit het ATT komen overeen met een aantal van de criteria zoals die reeds gelden onder het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport:

¹⁷ <http://www.osce.org/fsc/68450>

internationale embargo's, geen medewerking aan schendingen van het internationaal oorlogsrecht, mensenrechtencriterium, omleidingsrisico.

Nederland heeft tijdens de onderhandelingen een actieve rol gespeeld, onder meer als voorzitter van één van de twee sub-comités waarin de concept-verdragstekst werd opgesteld. Ook heeft veelvuldig contact plaatsgevonden met NGO's en het Nederlandse bedrijfsleven over de inzet van Nederland tijdens deze onderhandelingen. Zie voor meer informatie de Kamerbrief over het VN-wapenhandelverdrag (Kamerstuk 22 054, nr. 220, d.d. 24 april 2013).

Het verdrag is op 2 april 2013 aangenomen door de Algemene Vergadering van de VN en opengesteld voor ondertekening op 3 juni 2013, toen Nederland samen met 66 andere VN lidstaten dit belangrijke verdrag heeft getekend. Op 25 september 2014 waren de 50 vereiste ratificaties bereikt, waardoor drie maanden daarna, op 24 december 2014, het verdrag in werking trad. Aangezien de Eerste Kamer op 9 december 2014 instemde met het verdrag, en Nederland het instrument van ratificatie vóór 24 december 2014 indiende, behoorde Nederland tot de eerste groep landen waarvoor het verdrag in werking trad. Op 17 september 2015 hadden 130 landen het ATT hebben ondertekend, waarvan 73 landen ook geratificeerd hadden.

Nederland blijft actief bijdragen aan de inwerkingtreding en tenuitvoerlegging van het VN-Wapenhandelsverdrag langs de lijnen zoals beschreven in de Kamerbrief Universalisering en tenuitvoerlegging VN-Wapenhandelsverdrag (Kamerstuk 22 054, nr. 235, d.d. 26 november 2013).

Tot slot heeft Nederland actief bijgedragen aan de eerste *Conference of States Parties* op 24-27 augustus 2015 in Cancun (Mexico) en het daarbij behorende voorbereidende traject. Nederland heeft hier onder andere uitgesproken dat de rapportageverplichtingen onder het verdrag openbaar dienen te zijn.

Eind 2015 dienen alle Statenpartijen bij het verdrag hun initiële ATT rapportage in te dienen en in 2016 zullen de eerste jaarlijkse ATT rapportages worden ingediend bij het ATT secretariaat. ATT rapportages zijn echter alleen openbaar wanneer het indiende land dit expliciet aangeeft. De komende jaren zal moeten blijken hoe openbaar de ATT rapportages van de meeste landen zullen zijn. Het spreekt voor zich dat de Nederlandse rapportages openbaar zullen zijn.

Openheid in bewapening en het VN-Wapenregister

Het VN-Wapenregister, in 1991 mede op initiatief van Nederland in het leven geroepen, geeft op jaarbasis informatie over het land van uitvoer van militaire goederen (het eventuele land van doorvoer) en het land van invoer, alsmede de omvang van de goederenstromen verdeeld over de categorieën: I. gevechtstanks, II. pantsergevechtsvoertuigen, III. zware artilleriesystemen, IV. gevechtsvliegtuigen, V. gevechtshelikopters, VI. oorlogsschepen, VII. raketten en raketwerpers.

Sinds de instelling van het Register hebben meer dan 170 landen, waaronder Nederland, op enig moment aan het Register gerapporteerd, waaronder alle belangrijke wapenproducerende, importerende en exporterende landen. Het streven blijft om universele, consistente deelname te bereiken. Het VN-Wapenregister is een instrument dat transparantie bevordert, en daarmee het ontstaan van excessieve voorraden conventionele wapens tegen gaat.

Het *United Nations Office for Disarmament Affairs* (UNODA) is verantwoordelijk voor het compileren van de data die door staten worden aangeleverd. In 2014 ontving UNODA 45 nationale rapportages. Dat zijn 13 minder rapportages dan in 2013, hetgeen wederom bevestigt dat het lastig is elk jaar weer veel landen warm te maken om bij te dragen aan het VN-Wapenregister. De effectiviteit van het Register valt of staat met wereldwijde participatie. Daarom vindt Nederland het van groot belang dat landen hun opgave indienen – ook al is dat een ‘nil report’ op het moment dat er in het bewuste jaar geen sprake was van im- of export in één van de categorieën.

Tegelijkertijd dient de werking van het Register opnieuw bezien te worden in het licht van het VN-wapenhandelsverdrag (ATT). Onder het ATT ontstaat ook een rapportageverplichting over wapenexport onder de categorieën van het register, plus kleine en lichte wapens. Het is van belang om het VN-Wapenregister in stand te houden voor die landen die nog niet (direct) zullen toetreden tot het ATT. Voorkomen moet echter worden dat dubbele rapportages noodzakelijk zijn voor landen, dit is ook de insteek van de huidige concept rapportage-formaten van het ATT: geen dubbel werk.

VN-transparantie in wet- en regelgeving

Sinds 2002 diende Nederland jaarlijks de AVVN-resolutie *National legislation on transfer of arms, military equipment and dual-use technology* in en sinds 2005 gebeurt dat om het jaar. In deze resolutie worden VN-lidstaten opgeroepen om informatie betreffende hun nationale wetgeving op het gebied van wapenexport uit te wisselen.

In het kader van deze resolutie is een elektronische VN-database in het leven geroepen. Hier kunnen de uitgewisselde wetteksten en overige informatie in worden opgenomen en zijn deze gemakkelijk te raadplegen. Inmiddels bevat deze database bijdragen van 65 landen, waaronder Nederland. Met de inwerkingtreding van het ATT zal naar verwachting de UNODA database in eerste instantie complementair zijn met het verdrag. Naarmate meer landen Statenpartij worden bij het ATT zal het belang van de UNODA database echter afnemen.

Bijlage 1:
Overzichten van de waarde van de in het jaar 2014 afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en per land van eindbestemming.

Methodologie

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningwaarde geeft de maximum exportwaarde aan, welke op het moment van publicatie evenwel niet hoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de rapportage buiten beschouwing gelaten, daar aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het vooral om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden overigens wel opgenomen in de rapportage, omdat vanwege de aard van deze exporten geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet dan echter wel gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde bijgevolg in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde 'retour-na-reparatie' vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt ten slotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Bij de indeling van de vergunningwaarde voor individuele transacties in het overzicht van de waarde per categorie militaire goederen moesten in veel gevallen bijgeleverde reservedelen en installatiekosten als onderdeel van de waarde van complete systemen genoteerd worden. De waarde van vergunningen voor een eerste levering van een systeem wordt vaak gebaseerd op de contractwaarde, waarin ook zaken als installatie en levering van een aantal reservedelen kunnen zijn meegenomen. De waarde van vergunningen voor naleverantie van onderdelen is opgenomen in de categorieën A10 of B10. Ten slotte moest er ten behoeve van het overzicht van de waarde van de afgegeven vergunningen per categorie militaire goederen een keuze worden gemaakt met betrekking tot de indeling van subsystemen. Daarbij is geopteerd voor een uitsplitsing op basis van de vraag in hoeverre een subsysteem als onafhankelijk of multifunctioneel systeem te beschouwen is. Dit is met name van belang voor de indeling van vergunningen voor de uitvoer van militaire elektronica. Indien een dergelijk product slechts een maritieme toepassing kent, zijn de betrokken subsystemen en de onderdelen daarvoor ingedeeld in de categorie A10, als onderdelen voor de categorie A6 'oorlogsschepen'. Indien een dergelijk product niet evident aan een van de eerste zeven subcategorieën van de hoofdcategorie A is gekoppeld, zal het zijn ingedeeld in subcategorie B4 of B10.

2014 (1^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2014
per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2014(1) waarde in mln euro's
1. Tanks	-
2. Pantservoertuigen	3,64
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	1,80
4. Gevechtsvliegtuigen	-
5. Gevechtshelikopters	0,01
6. Oorlogsschepen	-
7. Geleideraketten	-
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,61
9. Munitie en explosieven	179,65
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	295,63
Totaal Cat. A	481,34

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2014 (1) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	11,87
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	0,08
3. Overige militaire vaartuigen	30,00
4. Militaire elektronica	20,61
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	0,39
7. Producten voor bepantsering en bescherming	5,51
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,83
9. Militaire technologie en programmatuur	1,64
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	76,54
Totaal Cat. B	147,47
Totaal Cat. A + B	628,81

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het eerste halfjaar van 2014
per land van bestemming

2014 (1^e helft) <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Algerije	7,80	A10	0,20	B8, B9	8,00
Argentinië	0,59	A10	-	-	0,59
Australië	0,31	A3, A10	-	-	0,31
Bangladesh	0,05	A10	-	-	0,05
Brazilië	-	-	1,15	B8, B9	1,15
Canada	12,02	A10	0,55	B4, B10	12,57
Chili	0,08	A10	-	-	0,08
Colombia	3,72	A10	10,00	B4	13,72
Curaçao	0,07	A8, A9	-	-	0,07
Denemarken	0,53	A8, A10	0,52	B9, B10	1,05
Duitsland	186,71	A5, A8, A9, A10	7,47	B2, B4, B7, B8, B10	194,18
Estland	3,64	A2	8,88	B9, B10	12,52
Finland	1,80	A3, A10	0,06	B9, B10	1,86
Frankrijk	1,54	A8, A9, A10	5,25	B10	6,79
Griekenland	0,45	A10	-	-	0,45
India	0,09	A8, A10	0,13	B9, B10	0,22
Indonesië	1,60	A10	-	-	1,60
Italië	0,02	A10	0,23	B10	0,25

Jordanië	4,16	A9, A10	5,01	B1	9,17
Maleisië	43,56	A10	-	-	43,56
Noorwegen	0,39	A9, A10	7,29	B8	7,68
Oman	0,12	A10	1,56	B9, B10	1,68
Oostenrijk	0,01	A8, A10	-	-	0,01
Pakistan	-	-	1,58	B4, B10	1,58
Paraguay	0,06	A9	-	-	0,06
Polen	0,06	A8, A9	0,08	B4	0,14
Portugal	0,16	A10	0,11	B10	0,27
Qatar	0,99	A10	-	-	0,99
Saoedi Arabië	-	-	0,38	B9, B10	0,38
Singapore	0,14	A10	0,49	B7, B10	0,63
Spanje	0,31	A8, A10	0,06	B4	0,37
Taiwan	18,85	A10	-	-	18,85
Tanzania	-	-	30,00	B3	30,00
Thailand	1,15	A9, A10	0,28	B10	1,43
Turkije	0,60	A8, A10	0,53	B4, B6, B7, B9, B10	1,13
Turkmenistan	-	-	6,80	B4, B10	6,80
USA	47,81	A8, A9, A10	3,20	B4, B6, B9, B10	51,01
VAE	1,84	A9, A10	-	-	1,84
Ver. Koninkrijk	2,67	A8, A9, A10	0,12	B10	2,79
Zuid Korea	0,95	A10	15,16	B9, B10	16,11

Zweden	0,85	A8, A9, A10	0,09	B4, B10	0,94
Zwitserland	3,56	A8, A9, A10	1,08	B10	4,64
Overig NAVO ⁴	132,07	A10	39,21	B4, B7, B9, B10	171,28
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Bonaire, Ierland, Nw-Zeeland, Roemenië, Marokko	0,01	A8, A10	-	-	0,01
Totaal	481,34		147,47		628,81

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het eerste halfjaar van 2014

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen. Ook de levering van delen en toebehoren voor de Sea Dragon klasse onderzeeboten van Taiwan valt onder deze subcategorie.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van militaire vlieg- en voertuigen, maar ook onderdelen van bevoorradingschepen zijn hier opgenomen.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2014 (2^e helft)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2014 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2014(2) waarde in mln euro's
1. Tanks	45,82
2. Pantservoertuigen	9,24
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	0,06
4. Gevechtsvliegtuigen	0,10
5. Gevechtshelikopters	-
6. Oorlogsschepen	192,39
7. Geleideraketten	5,23
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,20
9. Munitie en explosieven	5,43
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	1.070,50
Totaal Cat. A	1.328,97

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2014 (2) waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	-
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	-
3. Overige militaire vaartuigen	-
4. Militaire elektronica	10,16
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	-
7. Producten voor bepantsering en bescherming	24,27
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,04
9. Militaire technologie en programmatuur	8,82
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	64,24
Totaal Cat. B	107,53
Totaal Cat. A + B	1.436,50

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in het tweede halfjaar van 2014 per land van bestemming

2014 (2^e helft) <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Argentinië	0,24	A10	-	-	0,24
Australië	0,12	A10	0,77	B4, B9, B10	0,89
Brazilië	-	-	0,07	B10	0,07
Canada	1,25	A8, A10	0,48	B10	1,73
Chili	0,49	A10	0,31	B7, B10	0,80
Colombia	-	-	23,56	B10	23,56
Denemarken	0,50	A8, A9, A10	0,04	B10	0,54
Duitsland	87,73	A1, A2, A4, A8, A9, A10	6,93	B6, B7, B9, B10	94,66
Egypte	0,32	A10	-	-	0,32
Estland	4,28	A2, A9	-	-	4,28
Finland	44,54	A1, A9, A10	-	-	44,54
Frankrijk	15,73	A8, A10	0,47	B10	16,20
Griekenland	0,04	A10	0,09	B10	0,13
India	-	-	0,06	B8, B10	0,06
Indonesië	0,02	A8, A10	23,67	B7, B10	23,69
Irak	-	-	0,71	B7, B10	0,71
Israël	1,14	A7, A10	0,05	B9	1,19
Italië	233,89	A8, A10	0,53	B9, B10	234,42

Jamaica	-	-	0,07	B10	0,07
Japan	0,69	A10	0,01	B10	0,70
Jordanië	5,30	A2, A3, A9	-	-	5,30
Kroatië	-	-	0,01	B10	0,01
Maleisië	0,93	A10	0,21	B10	1,14
Marokko	44,50	A10	-	-	44,50
Nieuw-Zeeland	0,42	A10	-	-	0,42
Noorwegen	3,40	A8, A9, A10	0,77	B4, B10	4,17
Oman	1,10	A10	4,71	B4, B10	5,81
Oostenrijk	0,51	A8, A10	-	-	0,51
Pakistan	0,02	A10	0,89	B10	0,91
Peru	52,00	A6	-	-	52,00
Polen	0,09	A8, A9	-	-	0,09
Qatar	0,48	A10	0,10	B9	0,58
Saoedi Arabië	1,04	A10	0,04	B4, B10	1,08
Singapore	5,28	A10	2,23	B4, B9, B10	7,51
Spanje	0,84	A8, A10	0,05	B10	0,89
Taiwan	0,80	A10	-	-	0,80
Trinidad en Tobago	140,39	A6	-	-	140,39
Tsjechië	0,04	A8, A9, A10	-	-	0,04
Turkije	245,58	A10	1,41	B9, B10	246,99
USA	327,25	A3, A7, A8, A9, A10	3,65	B4, B9, B10	330,90

VAE	47,98	A9, A10	1,44	B9, B10	49,42
Ver. Koninkrijk	21,77	A8, A9, A10	1,15	B10	22,92
Zuid Afrika	0,10	A10	0,40	B7, B10	0,50
Zuid Korea	2,27	A10	25,42	B7, B10	27,69
Zweden	1,42	A8, A9, A10	0,06	B4	1,48
Zwitserland	1,25	A9, A10	1,02	B4, B10	2,27
Overig NAVO⁴	33,22	A9, A10	6,15	B4, B7, B10	39,37
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Curaçao, Hongarije, Ierland, Litouwen, Portugal, Slowakije, Suriname	0,01	A8, A9, A10	-	-	0,01
Totaal	1.328,97		107,53		1.436,50

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van het tweede halfjaar van 2014

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

² De subcategorie A10 (onderdelen en componenten voor "wapens en munitie"), betreft zoals meestal vooral leveranties van onderdelen van gevechtsvliegtuigen en gevechtshelikopters aan de fabrikanten van zulke systemen in de Verenigde Staten en leveranties van onderdelen van tanks en andere militaire gevechtsvoertuigen aan de Duitse fabrikant van zulke systemen. Ook de in hoofdstuk 6 beschreven globale vergunning met een waarde van € 700 miljoen voor F-35 onderdelen valt hier onder.

³ De subcategorie B10 onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" bestaat ook in deze verslagperiode uit een veelheid van kleinere leveranties van delen van militaire elektronica en delen van 'overige' militaire vlieg- en voertuigen.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

2014 (totaal)

Tabel 1: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2014 per categorie ¹

Hoofdcategorie A "Wapens & Munitie"	2014 waarde in mln euro's
1. Tanks	45,82
2. Pantservoertuigen	12,88
3. Groot kaliber wapens (>12,7 mm)	1,86
4. Gevechtsvliegtuigen	0,10
5. Gevechtshelikopters	0,01
6. Oorlogsschepen	192,39
7. Geleideraketten	5,23
8. Klein kaliber wapens (<=12,7 mm)	0,81
9. Munitie en explosieven	185,08
10. Onderdelen en componenten voor "wapens en munitie" ²	1.366,13
Totaal Cat. A	1.810,31

Hoofdcategorie B "Overige militaire goederen"	2014 waarde in mln euro's
1. Overige militaire voertuigen	11,87
2. Overige militaire vliegtuigen en helikopters	0,08
3. Overige militaire vaartuigen	30,00
4. Militaire elektronica	30,77
5. ABC-stoffen voor militair gebruik	-
6. Militair oefenmaterieel	0,39
7. Producten voor bepantsering en bescherming	29,78
8. Militaire hulp- en productieapparatuur	0,87
9. Militaire technologie en programmatuur	10,46
10. Onderdelen en componenten voor "overige militaire goederen" ³	140,78
Totaal Cat. B	255,00
Totaal Cat. A + B	2.065,31

Tabel 2: Waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen in 2014 per land van bestemming

2014 (totaal) <i>waarde in mln euro's</i>					
Land van bestemming	Cat. A	Specificatie	Cat. B	Specificatie	TOTAAL
Algerije	7,80	A10	0,20	B8, B9	8,00
Argentinië	0,83	A10	-	-	0,83
Australië	0,43	A3, A10	0,77	B4, B9, B10	1,20
Bangladesh	0,05	A10	-	-	0,05
Brazilië	-	-	1,22	B8, B9, B10	1,22
Canada	13,27	A8, A10	1,03	B4, B10	14,30
Chili	0,57	A10	0,31	B7, B10	0,88
Colombia	3,72	A10	33,56	B4, B10	37,28
Curaçao	0,07	A8, A9	-	-	0,07
Denemarken	1,03	A8, A9, A10	0,56	B9, B10	1,59
Duitsland	274,44	A1, A2, A4, A5, A8, A9, A10	14,40	B2, B4, B6, B7, B8, B9, B10	288,84
Egypte	0,32	A10	-	-	0,32
Estland	7,92	A2, A9	8,88	B9, B10	16,80
Finland	46,34	A1, A3, A9, A10	0,06	B9, B10	46,40
Frankrijk	17,27	A8, A9, A10	5,72	B10	22,99
Griekenland	0,49	A10	0,09	B10	0,58
India	0,09	A8, A10	0,19	B8, B9, B10	0,28
Indonesië	1,62	A8, A10	23,67	B7, B10	25,29

Irak	-	-	0,71	B7, B10	0,71
Israël	1,14	A7, A10	0,05	B9	1,19
Italië	233,91	A8, A10	0,76	B9, B10	234,67
Jamaica	-	-	0,07	B10	0,07
Japan	0,69	A10	0,01	B10	0,70
Jordanië	9,46	A2, A3, A9, A10	5,01	B1	14,47
Kroatië	-	-	0,01	B10	0,01
Maleisië	44,49	A10	0,21	B10	44,70
Marokko	44,50	A10	-	-	44,50
Nieuw-Zeeland	0,42	A10	-	-	0,42
Noorwegen	3,79	A8, A9, A10	8,06	B4, B8, B10	11,85
Oman	1,22	A10	6,27	B4, B9, B10	7,49
Oostenrijk	0,52	A8, A10	-	-	0,52
Pakistan	0,02	A10	2,47	B4, B10	2,49
Paraguay	0,06	A9	-	-	0,06
Peru	52,00	A6	-	-	52,00
Polen	0,15	A8, A9	0,08	B4	0,23
Portugal	0,16	A10	0,11	B10	0,27
Qatar	1,47	A10	0,10	B9	1,57
Saoedi Arabië	1,04	A10	0,42	B4, B9, B10	1,46
Singapore	5,42	A10	2,72	B7, B10	8,14
Spanje	1,15	A8, A10	0,11	B4, B10	1,26

Taiwan	19,65	A10	-	-	19,65
Tanzania	-	-	30,00	B3	30,00
Thailand	1,15	A9, A10	0,28	B10	1,43
Trinidad en Tobago	140,39	A6	-	-	140,39
Tsjechië	0,04	A8, A9, A10	-	-	0,04
Turkije	246,18	A8, A10	1,94	B4, B6, B7, B9, B10	248,12
Turkmenistan	-	-	6,80	B4, B10	6,80
USA	375,06	A3, A7, A8, A9, A10	6,85	B4, B6, B9, B10	381,91
VAE	49,82	A9, A10	1,44	B9, B10	51,26
Ver. Koninkrijk	24,44	A8, A9, A10	1,27	B10	25,71
Zuid Afrika	0,10	A10	0,40	B10	0,50
Zuid Korea	3,22	A10	40,58	B7, B9, B10	43,80
Zweden	2,27	A8, A9, A10	0,15	B4, B10	2,42
Zwitserland	4,81	A8, A9, A10	2,10	B10	6,91
Overig NAVO ⁴	165,29	A9, A10	45,36	B4, B7, B9, B10	210,65
Landen met waarden onder de 10.000 euro: ⁵					
Bonaire, Hongarije, Ierland, Litouwen, Slowakije, Suriname	0,02	A8, A10	-	-	0,02
Totaal	1.810,31		255,00		2.065,31

Voetnoten behorende bij tabel 1 en tabel 2 van 2014

¹ De afronding naar twee cijfers achter de komma betekent voor zowel tabel 1 als tabel 2 dat subcategorieën waarvan de waarde onder de 10.000 euro blijft niet apart vermeld worden.

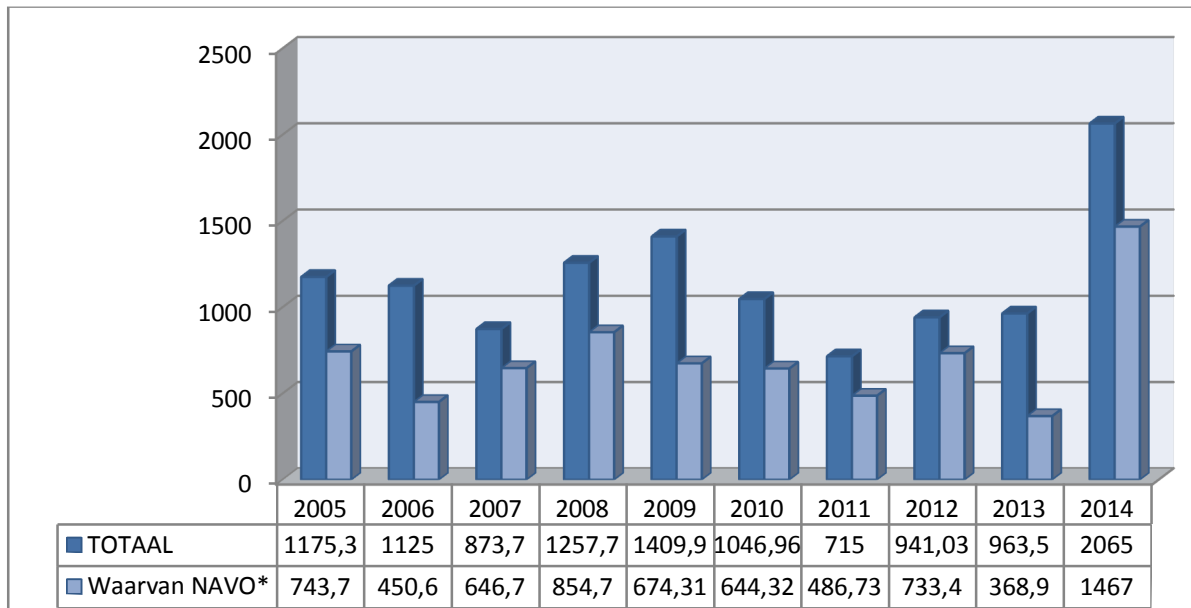
^{2,3} Voor een toelichting over de belangrijkste leveranties die in het verslagjaar onder de categorieën A10 en B10 vielen, zij verwezen naar de verklarende voetnoten bij de tabellen over de 1e helft 2014 en de 2e helft 2014.

⁴ De post "overig NAVO" heeft doorgaans betrekking op vergunningen voor de uitvoer van onderdelen vallende onder de subcategorie A10, waarbij meerdere NAVO-landen (excl. Turkije) als eindbestemming zijn toegestaan. In de praktijk wordt dit type vergunning gebruikt bij de toeleverantie van onderdelen aan producenten die uit voorraad willen kunnen leveren aan de op de vergunning als eindgebruikers vermelde NAVO-afnemers.

⁵ In Nederland is ook de uitvoer van pistolen of geweren voor sport- of jachtdoeleinden vergunningplichtig. Indien zulke vuurwapens voor langere tijd in het buitenland zullen verblijven, ook als deze meereizen met de eigenaar, zal een vergunning voor definitieve uitvoer aangevraagd moeten worden. Een deel van de uitvoer naar de in de opsomming vermelde bestemmingslanden, waarvoor de totale vergunningwaarde de 10.000 euro niet overschreed, heeft betrekking op dergelijke uitvoertransacties.

Bijlage 2: Ontwikkeling Nederlandse wapenexport 2005 - 2014

(waarde afgegeven vergunningen in miljoenen euro's)

* in 2014 waren de volgende 28 landen lid van de NAVO:

Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Kroatië, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika en IJsland.

Bijlage 3: Overzicht van afgegeven vergunningen met een transactiewaarde groter dan € 2 miljoen voor dual use goederen met militair eindgebruik (2014)

Type materieel ¹	Waarde (mln euro) ²	Land van eindbestemming	Eindgebruiker
Beeldversterkerbuizen voor integratie in nachtzichtapparatuur	9,15	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
Beeldversterkerbuizen voor integratie in nachtzichtapparatuur	4,43	Jordanië	Ministerie van Defensie
Totale afgeronde waarde van betreffende vergunningen			€ 13,58 miljoen

Voetnoten bij bijlage 3:

1 Indien goederen voor tweeërlei gebruik bedoeld zijn voor inzet door leger, politie of veiligheidsdiensten van het land van eindbestemming, wordt de aanvraag getoetst aan de 8 criteria van het EU Gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport.

2 Het vermelde bedrag representeert de waarde van de in 2014 afgegeven vergunningen. Daadwerkelijke levering van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2014 plaatsgevonden. Verlengingen van vergunningen zijn hier niet opnieuw vermeld.

**Bijlage 4: Waarde van afgegeven vergunningen voor de doorvoer
van militaire goederen in 2014 ¹**

(in miljoenen Euro)

land van bestemming	Cat.A	Specificatie	Cat.B	Specificatie	Totaal
Argentinië	1,97	A8	-		1,97
België	0,02	A8	-		0,02
Brazilië	8,82	A2,A10	-		8,82
Colombia	5,64	A10	-		5,64
Ecuador	-		0,01	B10	0,01
El Salvador	0,12	A9	-		0,12
Frankrijk	0,01	A2	0,88	B1	0,89
Jordanië	0,29	A9	-		0,29
Kenia	-		0,43	B1	0,43
Noorwegen	0,07	A8	-		0,07
Oekraïne	0,68	A10	-		0,68
Oman	0,64	A9	-		0,64
Panama	0,23	A8,A9	-		0,23
Paraguay	0,27	A9	-		0,27
Peru	0,16	A10	-		0,16
Qatar	1,35	A9	-		1,35
Saoedi-Arabië	0,68	A9	-		0,68
VAE ²	70,28	A2,A8,A9	0,49	B1	70,77
Ver. Staten	0,04	A9	-		0,04
Zuid-Afrika	0,07	A9	0,01	B4	0,08
Totaal	91,34		1,82		93,16

¹ Voor doorvoer zonder overlading, waarbij bondgenoten (EU/NAVO+) betrokken zijn, geldt een meldplicht. Informatie over die meldingen wordt verstrekt op de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole. Meer informatie over de afgegeven doorvoervergunningen waarvan hier in bijlage 3 de waarde is vermeld, is ook op die website te vinden, zij het niet bij de doorvoermeldingen, maar bij de maandrapportages over afgegeven vergunningen voor militaire goederen.

² De relatief hoge waarde bij de VAE is vrijwel geheel toe te schrijven aan de overslag in Nederland van grote partijen Zwitserse munitie voor de strijdkrachten van de VAE.

**Bijlage 5: Afgewezen vergunningaanvragen in 2014, genotificeerd
in het kader van het EU Gemeenschappelijk Standpunt
(GS 2008/944)**

Datum afwijzing	Land van bestemming	Korte omschrijving	Ontvanger	Eind gebruiker	Reden voor weigering
28-03-2014	India	Optische componenten voor Laser Range Finders	Bharat Electronics Ltd., Pune	Border Security Forces (BSF)	4
16-06-2014	Rusland	Warmtebeeldcamera's	NPO Gorizont LLC, Rostov-on-Don	Border Service FSB	2, 3 en 7
02-10-2014	Taiwan	Deel van een F-16 landingsgestel	Aero Precision, VS	Luchtmacht Taiwan	1
03-10-2014	Bangladesh	Klein kaliber handvuurwapens	Moin Firearms Co., Dhaka	onbekend	7

Voetnoot bij bijlage 5:

¹ Indien goederen voor tweërlei gebruik bedoeld zijn voor leger, politie of veiligheidsdiensten van het beoogde land van eindbestemming, dan geldt voor afgewezen aanvragen dat Nederland deze ook in EU-verband notificeert.

**Bijlage 6: Overzicht van door de Staat aan buitenlandse partijen
verkocht overtollig defensiematerieel in 2014 ¹**

Type materieel	Aan/via ²	Land van eindbestemming	Eindgebruiker
Leopard 2A6 tanks, Leopard 2A7 tank	Duitse Krauss Maffei Wegman	Duitsland	Krauss Maffei Wegman
Leopard 2A6 tanks	n.v.t.	Finland	Ministerie van Defensie
Onderdelen mijnenjager	n.v.t.	Pakistan	Ministerie van Defensie
Onderdelen gasturbines	Britse Turbine Support Ltd	Britse Rolls Royce	Onbekend
Onderdelen Leopard 2 tank	Duitse Gunter Langkopf Maschinenbau	Finland	Ministerie van Defensie
Onderdelen Harpoon	n.v.t.	Griekenland	Ministerie van Defensie
Diverse legervoertuigen en logistieke uitrusting	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
Onderdelen Lynx	Nederlandse Relli Technology Holland B.V.	Noorwegen	Ministerie van Defensie
Onderdelen gasturbines	n.v.t.	Chili	Ministerie van Defensie
Onderdelen Leopard 2 tank	Spaanse SDLE	Canada	Ministerie van Defensie
Onderdelen Lynx	Duitse ZF Luftfahrttechnik GmbH	Duitsland	Ministerie van Defensie
CV-90	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
66mm SMK dischargers	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
ZrMs Amsterdam, inclusief goalkeeper	n.v.t.	Peru	Ministerie van Defensie
Motoren Lynx	n.v.t.	Zuid-Korea	Ministerie van Defensie
Onderdelen F-16	Amerikaanse ILNTech	Indonesië	Ministerie van Defensie
Diverse typen legervoertuigen en	n.v.t.	Jordanië	Ministerie van Defensie

YPR voertuigen			
Onderdelen C130	Britse Aviation Trading	Indonesië	Ministerie van Defensie
Diverse typen legervoertuigen en onderdelen	n.v.t.	Rwanda	Rwanda National Police
Fokker-50 toestellen	n.v.t.	Peru	Ministerie van Defensie
Onderdelen Leopard 2	Duitse Gunter Langkopf Maschinenbau	Canada	Ministerie van Defensie
F-104	Spaans Luchtvaart museum	Spanje	Spaans Luchtvaart museum
Onderdelen Lynx	Britse Aviation Trading	Oman, Denemarken, VK, Noorwegen, Duitsland, Portugal en Frankrijk	Ministerie van Defensie
Onderdelen Patria	n.v.t.	Estland	Ministerie van Defensie
Onderdelen Leopard 2 tank	Spaanse Star Defence Logistics & Engineering	Canada	Ministerie van Defensie
Scherfwerende vesten	Ministerie van Buitenlandse Zaken	Irak	Ministerie van Defensie
Diverse hulpgoederen	Ministerie van Buitenlandse Zaken	Oekraïne	Ministerie van Defensie
Onderdelen M109	Nederlandse TMU	VAE	Ministerie van Defensie
Totale waarde van de contracten			Ca € 400 miljoen

Voetnoten bij bijlage 6:

¹ Het vermelde bedrag is gebaseerd op de waarde van de in 2014 gesloten contracten. Daadwerkelijke levering van de goederen heeft niet in alle gevallen in 2014 plaatsgevonden.

² De verkoop van overtollig defensiematerieel vindt soms plaats aan de oorspronkelijke producent. Soms is verkoop van overtollig defensiematerieel ook mogelijk via een particulier bedrijf ten behoeve van een bij de verkoop reeds bekende en geaccordeerde eindgebruiker, dan wel aan een particulier bedrijf voor eigen gebruik. Een andere mogelijkheid is nog verkoop aan een particulier bedrijf in een ander EU/NAVO+ land, waarbij de exacte eindbestemming en eindgebruiker van het materieel nog niet bekend zijn. In dat geval wordt via een Internationaal Importcertificaat vastgelegd dat eventuele (weder-)export onder de controle van het betreffende EU/NAVO+ land zal staan.

Bijlage 7: Overzicht van brieven aan de Tweede Kamer en beantwoorde schriftelijke vragen, betreffende het wapenexportbeleid in 2014

Brieven aan de Tweede Kamer

23-12-2014, Kamerstuk **22054, nr. 258**, Wapenexportbeleid; Motie om in EU-verband te pleiten tegen wapenleveranties aan Oekraïne

23-12-2014, Kamerstuk **22054, nr. 257**, Wapenexportbeleid; Motie om ernaar te streven dat de maandoverzichten uiterlijk twee maanden na het afgeven van de exportvergunning gepubliceerd worden

17-12-2014, Kamerstuk **22054, nr. 256**, Wapenexportbeleid; Brief minister over wapenexport naar de Verenigde Arabische Emiraten

13-11-2014, Kamerstuk **22054, nr. 255**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over afgifte vergunning voor export overtollig defensiematerieel naar Peru

13-11-2014, Kamerstuk **22054, nr. 254**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over afgifte vergunning voor export overtollig defensiematerieel naar Jordanië

05-11-2014, Kamerstuk **22054, nr. 253**, Wapenexportbeleid; Brief minister over de verkoop van twee Fokker 50 transportvliegtuigen

23-10-2014, Kamerstuk **22054, nr. 252**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over export militair materieel naar Trinidad en Tobago

19-08-2014, Kamerstuk **22054, nr. 251**, Wapenexportbeleid; Verslag algemeen overleg van 11 juni 2014, over o.a. leveringen van Nederlandse bedrijven aan het Syrische chemische wapenprogramma

11-08-2014, Kamerstuk **22054, nr. 250**, Wapenexportbeleid; Brief ministers ter aanbieding rapport: 'Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2013'

29-07-2014, Kamerstuk **22054, nr. 249**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over aanpassing van de dual-use verordening in de EU en harmonisatie van het Europese wapenexportbeleid

02-07-2014, Kamerstuk **22054, nr. 248**, Wapenexportbeleid; Brief minister over aanbieding wetsvoorstel goedkeuring VN-wapenhandelsverdrag en bijbehorende wetsvoorstel ter aanpassing van de Wet Strategische Diensten

23-06-2014, Kamerstuk **22054, nr. 247**, Wapenexportbeleid; Brief minister over de belangrijkste punten van de bijeenkomst van de Australië Groep van 2 tot 7 juni 2014

23-06-2014, Kamerstuk **22054, nr. 246**, Wapenexportbeleid; Lijst van vragen en antwoorden betreffende leveringen van Nederlandse bedrijven aan het Syrische chemische wapenprogramma

29-04-2014, Kamerstuk **22054, nr. 245**, Wapenexportbeleid; Brief minister over betrokkenheid Nederlandse bedrijven bij het Syrische chemische wapenprogramma

18-04-2014, Kamerstuk **22054, nr. 244**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over afgifte vergunning voor export militair materieel naar Maleisië

25-03-2014, Kamerstuk **22054, nr. 243**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over toetsingsrapportage afgifte vergunning voor export militair materieel naar Turkmenistan

19-03-2014, Kamerstuk **22054, nr. 242**, Wapenexportbeleid; Verslag algemeen overleg van 5 februari 2014, over o.a. het Wapenexportbeleid, het Syrisch chemisch wapenprogramma

18-03-2014, Kamerstuk **22054, nr. 241**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over afgifte van een vergunning voor export van militair materieel naar Tanzania

25-02-2014, Kamerstuk **22054, nr. 240**, Wapenexportbeleid; Brief minister over de vier in 2012 door Nederland afgegeven vergunningen voor de export van dual-use goederen

07-02-2014, Kamerstuk **22054, nr. 239**, Wapenexportbeleid; Brief ministers over afgifte vergunningen voor uitvoer van overtollig defensiematerieel naar Jordanië

Beantwoorde schriftelijke vragen

08-12-2014, Kamerstuk 2014-2015, 26488, nr. 361, Behoeftestelling vervanging F-16; Lijst van vragen en antwoorden over de jaarrapportage van het project Vervanging F-16 over 2013 (kamerstuk 26488, nr. 358)

30-07-2014, Kamervragen met antwoord 2013-2014, nr. 2625, Vragen van het lid Servaes (PvdA) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over het bericht «Dutch aerospace company Fokker hit with \$ 21 million fine in sanctions case» (ingezonden 11 juni 2014)

14-04-2014, Kamervragen met antwoord 2013-2014, nr. 1677, Vragen van het lid De Roon (PVV) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over de bouw van zeven schepen voor Qatar Armed Forces (ingezonden 3 april 2014)

10-03-2014, Kamervragen met antwoord 2013-2014, nr. 1306, Vragen van het lid Van Bommel (SP) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over mensenrechtenschendingen in Egypte (ingezonden 28 januari 2014).

Bijlage 8: Brieven versnelde rapportage

Refererend aan de brief van 10 juni 2011 over het aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181) ontving de Kamer in het jaar 2014 de volgende brieven:

Kamerstuk	Nummer	Datum	Land
22 054	256	17-12-2014	Verenigde Arabische Emiraten
22 054	255	13-11-2014	Peru
22 054	252	23-10-2014	Trinidad en Tobago
22 054	244	18-04-2014	Maleisië
22 054	243	18-04-2014	Turkmenistan
22 054	241	18-03-2014	Tanzania

**BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL
EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 december 2014

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over twee door Nederland afgegeven vergunningen ter waarde van \$ 61.258.242,00 voor uitvoer van militair materieel naar de Verenigde Arabische Emiraten (VAE).

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs twee exportvergunningen verkregen voor de uitvoer van rondzoekradar- en identificatiesystemen naar de VAE. De systemen zijn aangeschaft ten behoeve van de marine van de VAE en worden ingebouwd in nieuwe patrouilleschepen. Deze patrouilleschepen worden o.a. ingezet ten behoeve van logistieke ondersteuning bij het beschermen van de exclusieve economische zone van de VAE in de Perzische Golf en de Arabische zee.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

Mensenrechten (criterium 2)

De mensenrechtensituatie in de VAE geeft op bepaalde punten aanleiding tot zorg. Er bestaan zorgen over het gebrek aan vrijheid van meningsuiting en van vereniging, alsook over de bewegingsvrijheid van nationale en internationale ngo's. De VAE hebben vrijheid van religie opgenomen in de Grondwet. Hoewel er beperkingen blijven bestaan wordt dit in de praktijk gehandhaafd. Evenals elders in de regio zijn er ook in de VAE zorgen over arbeidsmigranten, zowel wat betreft arbeidsomstandigheden als de afhankelijke juridische positie waarin zij verkeren. Gezien de aard van onderhavige goederen kunnen deze echter niet worden ingezet ten behoeve van mensenrechtenschendingen. Bovendien mengt de marine zich niet in het politieke leven in de VAE.

Interne conflicten (criterium 3)

In de VAE worden leden van de Moslim Broederschap vervolgd vanwege «staatsondermijnende activiteiten», maar dit heeft niet geleid tot een intern conflict of interne onrust. Ook gezien de hoge welvaart van het land zijn de VAE intern stabiel. Gezien deze interne situatie en de aard van de goederen is het niet aannemelijk dat de onderhavige transactie zal bijdragen aan een eventuele verslechtering van de situatie.

Regionale stabiliteit (criterium 4)

De VAE hebben te kennen gegeven een meer assertieve militaire rol te willen spelen in de regio door daadkrachtig op te treden tegen radicaal Islamitische bewegingen. Deze verandering in de veiligheidsstrategie kan mede worden toegeschreven aan het toenemende geweld in de bredere regio. De situatie in Syrië en Irak en de opmars van ISIS, baart de VAE grote zorgen. Door deel uit te maken van de internationale coalitie tegen ISIS, treden de VAE daadkrachtig op tegen radicaal Islamitische bewegingen in de regio. Tevens zetten de VAE zich in om de coördinatie tussen Arabische landen aangaande het Syrië-dossier te verbeteren.

De VAE hebben sinds 1971 een territoriaal geschil met Iran over enkele door Iran bezette eilanden in de Perzische Golf (Abu Musa en de Tunb-eilanden). Teheran en Abu Dhabi beogen een diplomatieke oplossing, waardoor het onaannemelijk is dat dit tot een gewapend treffen zal leiden.

Houding tegenover terrorisme/grensoverschrijdende criminaliteit (criterium 6)

Gezien de inspanningen van de VAE in de strijd tegen ISIS, worden de VAE gezien als potentieel doelwit voor terrorisme. De VAE zetten zich actief in om terrorisme en gewelddadig extremisme te bestrijden. Zo spelen de VAE een actieve rol in het Global Counterterrorism Forum, waarin het land co-voorzitter is van de *Countering Violent Extremism Workinggroup*. In deze hoedanigheid organiseren de VAE van 9–11 december een multilaterale bijeenkomst met als onderwerp het tegengaan van gewelddadig extremisme.

Deze twee patrouilleschepen breiden de capaciteiten van de VAE marine aanzienlijk uit in een gespannen regio. De schepen zullen door de kustwacht worden ingezet ten behoeve van logistieke ondersteuning. De VAE hebben in een regio waar sprake is van toenemende spanningen en oplaaiend geweld een legitieme maritieme veiligheidsbehoefte met betrekking tot het beschermen van de exclusieve economische zone in de Perzische Golf en de Arabische zee.

De Minister voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking, Mede namens de Minister van
Buitenlandse Zaken,
E.M.J. Ploumen

Vergaderjaar 2014–2015

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 255

**BRIEF VAN DE MINISTERS VOOR BUITENLANDSE HANDEL
EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING EN VAN
BUITENLANDSE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 november 2014

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 52.000.000,00 voor uitvoer van overtollig defensiematerieel naar Peru.

Het Ministerie van Defensie heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van het bevoorradingsschip Zr.Ms. Amsterdam, inclusief Goalkeeper wapensysteem, naar Peru. Daarnaast maken een reservedelenpakket, training en scheepsgerelateerde opleidingen, het onderhoudsconcept en documentatie deel uit van de verkoop. Eindgebruiker is de Peruaanse marine. De overdracht van de Amsterdam aan de Peruaanse marine is voorzien op 4 december 2014 in Den Helder. Peru wenst het schip al begin 2015 in te zetten voor de bestrijding van de verwachte gevolgen van El Nino.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven en waarbij vooral de regionale context (criterium 4) goed in ogenschouw is genomen, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

¹ GS 2008/944 van 8 december 2008

Mensenrechten (criterium 2):

De mensenrechten situatie in Peru ontwikkelt zich in positieve zin. President Ollanta Humala heeft zich uitdrukkelijk verbonden aan respect voor de mensenrechten. Daarnaast kan zijn nadruk op armoedebestrijding en sociale inclusie tot verdere verbeteringen leiden.

Toch blijven er nog enkele punten van zorg. Instituties op het terrein van rechtsorde, stabiliteit en veiligheid zijn zwak en weinig transparant. De inspraak van de inheemse bevolking in Peru, hoewel deze thans per wet is vastgelegd, is beperkt. Verscheidene protesten, vooral in de extractie-industrie in de armere regio's, hebben in 2012 en 2013 geleid tot gewelddadig optreden van de veiligheidsdiensten, waarbij demonstranten werden gedood en mensenrechtenverdedigers gevangen werden genomen.

Onderhavige goederen (een bevoorradingsschip met een defensief wapensysteem tegen inkomende raketten) hebben echter geen relatie met de geconstateerde punten van zorg. De eindgebruiker (de marine) is niet betrokken bij deze mensenrechtenschendingen.

Interne conflicten (criterium 3):

In Peru is geen sprake van een intern conflict, behalve genoemde sociaaleconomische spanningen. Wel vormt de strijd tegen de cocaïneproductie in Peru een uitdaging. De in de loop der jaren gedecimeerde verzetsbeweging het Lichtend Pad is de laatste jaren in (bescherming van) de drugshandel weer actief geworden en de cocaïneproductie van Peru is de laatste jaren sterk gegroeid. Peru is Colombia gepasseerd als grootste cocaïneproducent en – exporteur. President Humala presenteerde in reactie daarop een nieuwe strategie voor de periode 2012–2016 en heeft aangekondigd meer budget voor drugsbestrijding beschikbaar te stellen. Het Peruaanse leger wordt ingezet om het Lichtend Pad te bestrijden en plantages te vernietigen. In 2013 zijn bij de gevechten drie Peruaanse soldaten om het leven gekomen, voor zover bekend zijn hier geen burgerslachtoffers bij gevallen.

Regionale stabiliteit (CR4)

Een maritiem grensgeschil met Chili, dat bij vlagen zorgde voor bilaterale spanningen tussen beide landen, is op 27 januari 2014 tot tevredenheid van beide landen door het Internationaal Gerechtshof beslecht. De uitkomst zal naar verwachting een goede basis vormen voor langdurige stabiliteit in de bilaterale relaties. President Humala heeft aangegeven verbeterde relaties met de buurlanden na te streven. Peru speelt bovendien een positieve rol bij regionale integratie en is een van de medeoprichters van de Pacific Alliance in juni 2012.

De Minister voor Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking, E.M.J. Ploumen

De Minister van Buitenlandse Zaken,

A.G. Koenders

Tweede Kamer, vergaderjaar 2014–2015, 22 054, nr. 255

2

Tweede Kamer der Staten-Generaal

Vergaderjaar 2014–2015

22 054

Wapenexportbeleid

**Nr. 252 BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR
BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 oktober 2014

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 140.391.927,46 voor uitvoer van militair materieel naar Trinidad en Tobago.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van kustwachtpatrouilleschepen naar Trinidad en Tobago. De patrouilleschepen zijn bestemd voor de kustwacht van Trinidad en Tobago. Een deel van de patrouilleschepen wordt uitgerust met een 20mm boordkanon en voorzien van montagepunten voor machinegeweren. De patrouilleschepen zullen worden ingezet voor maritieme surveillance, onder meer ten behoeve van het tegengaan van drugs- en mensensmokkel en reddingsacties in de kustwateren rond Trinidad en Tobago.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

criterium 2 (mensenrechten)

Ten aanzien van de mensenrechtensituatie in Trinidad en Tobago zijn

er enkele punten van zorg. Er zijn meldingen van geweld door politie tegen verdachten, wat in een aantal gevallen geleid heeft tot de dood van verdachten. Daarnaast is er sprake van slechte omstandigheden en het gebruik van geweld in gevangenissen. In verschillende civiele zaken hebben slachtoffers van geweld in gevangenissen compensatie gekregen, maar er zijn vooralsnog geen aanwijzingen dat overtreders ook succesvol strafrechtelijk vervolgd worden. Tevens bestaan er zorgen over corruptie, de positie van vrouwen en het onvoldoende waarborgen van LGBT-rechten.

De kustwacht van Trinidad en Tobago is echter niet betrokken bij de geconstateerde zorgen.

criterium 4 (regionale stabiliteit)

Met Barbados en Venezuela zijn er sporadisch politieke spanningen over visserijactiviteiten in de respectievelijke territoriale wateren en exclusieve economische zones. Daarnaast was eerder sprake van een enigszins gespannen relatie met Venezuela over oliereserves in het grensgebied tussen Trinidad en Tobago en Venezuela. Op dit moment is de verhouding tussen Trinidad en Tobago en Venezuela stabiel. Een eerder geschil over maritieme grenzen met Barbados werd in 2006 door Permanente Hof van Arbitrage naar redelijke tevredenheid van beide partijen opgelost.

Onderhavige patrouilleschepen zijn vooral geschikt voor kustwachttaken en zullen de regionale militaire balans niet verschuiven. Het risico op militaire escalatie van de geschillen is tevens zeer gering.

criterium 5 (Veiligheid NL en bondgenoten)

Onderhavige transactie vormt geen risico voor de Nederlandse defensie-en veiligheidsbelangen, of die van bondgenoten.

Trinidad en Tobago is een belangrijk knooppunt voor het transport van drugs naar Europa, West-Afrika en Noord-Amerika en wordt door o.a. de VS regelmatig opgeroepen meer te doen aan de bestrijding van grensoverschrijdende (drugs)criminaliteit. De levering van onderhavige patrouilleschepen stelt Trinidad en Tobago in staat om effectiever op te treden tegen grensoverschrijdende (drugs)criminaliteit, waar Nederland ook baat bij heeft.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen

Tweede Kamer, vergaderjaar 2014–2015, 22 054, nr. 252

Vergaderjaar 2013–2014

22 054

Wapenexportbeleid

**Nr. 244 BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR
BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 april 2014

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 22 054, nr. 181) doen wij uw Kamer onderstaande informatie toekomen over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van € 43.562.360 voor uitvoer van militair materieel naar Maleisië.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van rondzoekradar- en identificatiesystemen naar Maleisië. De systemen zijn aangeschaft ten behoeve van de marine van Maleisië en worden ingebouwd in nieuwe patrouilleschepen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

criterium 2 en 3 (mensenrechten en interne conflicten): De mensenrechtensituatie in Maleisië is op enkele punten zorgwekkend. Het betreft vooral het gevangenzetten van mensen zonder eerlijk proces, het arresteren van activisten van de oppositie, discriminatie op basis van seksuele voorkeur en het belemmeren van de vrijheid van meningsuiting.

Voorafgaande aan de parlementsverkiezingen in mei 2013 was er sprake van enige onrust onder de bevolking. De beschuldigingen van verkiezingsfraude leidden tot een onrustige campagneperiode met demonstraties en arrestaties in het voorjaar van 2013 in de grote steden. Na mei 2013 keerde in Kuala Lumpur de rust op straat terug.

Gezien de aard van de onderhavige goederen kunnen deze niet worden ingezet ten behoeve van mensenrechtenschendingen. Bovendien mengt de Maleisische marine zich niet in het politieke leven en is deze nimmer betrokken geweest bij de gesignaleerde mensenrechten schendingen.

criterium 4 (regionale stabiliteit): Grensgeschillen met Indonesië en Singapore zijn door de betrokken landen voorgelegd aan het Internationaal Gerechtshof te Den

Haag. Maleisië heeft in recente jaren een belangrijke faciliterende rol gespeeld in het bereiken van een vredes-en autonomieregeling met de islamitische afscheidingsbeweging op Mindanao (Filipijnen).

Een recente gewelddadige bezettingsactie in Sabah door aanhangers van de sultan van Sulu (Filipijnen) werd in goed overleg tussen de hoofdsteden Manila en Kuala Lumpur opgelost.

Deze nieuwe zes patrouilleboten breiden de militaire capaciteit van de Maleise marine aanzienlijk uit in een behoorlijk volatiele regio. Aangezien Maleisië de geschillen met buurlanden op diplomatieke wijze oplost is het onwaarschijnlijk dat bestaande regionale kwesties militair zullen escaleren.

criterium 6: Houding terrorisme/grensoverschrijdende criminaliteit: Maleisië werd in deze eeuw geconfronteerd met enkele gevallen van escalatie van religieus geweld tegen christelijke en Hindoeminderheden. Daarnaast had het te maken met enkele grensoverschrijdende terroristische activiteiten uit Zuid-Thailand en soms gewelddadige Islamitisch-separatistische groepen in de Sulu-archipel.

Ook heeft Maleisië te maken met grensoverschrijdende als gevolg van de georganiseerde drugshandel. De Maleisische overheid heeft een legitieme veiligheidsbehoefte om de terroristische dreiging en drugshandel te bestrijden.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen en De Minister van Buitenlandse Zaken, F.C.G.M. Timmermans

Vergaderjaar 2013–2014

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 243

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 maart 2014

In de aanbiedingsbrief aan de Tweede Kamer bij het jaarrapport «Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2012» is aangegeven dat per abuis geen versnelde rapportage is verstuurd inzake een in 2012 afgegeven vergunning voor de uitvoer van militair materieel naar Turkmenistan (Kamerstuk 22 054, nr. 233). Tijdens het AO Wapenexportbeleid van

5 februari j.l. is toegezegd om alsnog deze brief de Tweede Kamer te doen toekomen. Met deze brief wordt voldaan aan deze toezegging.

Middels deze brief ontvangt u tevens een versnelde rapportage over een recent door Nederland afgegeven vergunning t.w.v. 6.800.000 EUR voor uitvoer van militair materieel naar Turkmenistan conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar 2.000.000 EUR (Kamerstuk 22 054, nr. 181).

Een Nederlands bedrijf heeft in 2012 een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van een aantal rondzoekradarsystemen bestemd voor patrouillevaartuigen van de Turkmeense kustwacht t.w.v. 19.250.000 EUR. In 2014 is wederom een vergunning verleend aan ditzelfde bedrijf voor uitvoer van hetzelfde type rondzoekradarsystemen en bestemd voor dezelfde eindgebruiker. Ditmaal bedroeg de waarde van de vergunning 6.800.000 EUR.

Deze aanvragen zijn getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- Criterium 2 (mensenrechten en IHR)

De mensenrechtensituatie in Turkmenistan, een van de meest restrictieve regimes ter wereld, is zorgwekkend. Fundamentele vrijheden van meningsuiting, van beweging en van godsdienst zijn wel in de grondwet opgenomen, maar zijn in de praktijk sterk beperkt. Het aantreden van Berdimuhamedow als president in 2006 heeft niet geleid tot significante vooruitgang op het gebied van mensenrechten en burgerlijke vrijheden.

Mensenrechtenorganisaties maken melding van detentie zonder aanklacht,

marteling, verdwijningen en buitensporig gebruik van geweld door politie en veiligheidsdiensten. Oppositiepartijen bestaan er niet, de media worden door de staat gecontroleerd en de oprichting van onafhankelijke NGO's is in de praktijk vrijwel onmogelijk.

Deze zeer zorgelijke mensenrechtensituatie maakt dat nauwkeurig is gekeken naar de relatie tussen het goed, de eindgebruiker en het eindgebruik. De rondzoekradarsystemen zijn bedoeld voor patrouilleschepen van de kustwacht van Turkmenistan in de Kaspische zee. Deze kustwacht is vooral bedoeld om de territoriale wateren te beveiligen, o.a. vanwege aanzienlijke olie- en gasvelden. De kustwacht speelt echter geen rol in de schending van fundamentele vrijheden in Turkmenistan waardoor er geen direct verband is met geconstateerde mensenrechtenschendingen, zoals marteling, verdwijning en buitensporig geweld door politie en veiligheidsdiensten. Derhalve is de toetsing aan dit criterium positief.

- Criterium 4 (regionale stabiliteit)

De belangrijkste regionale kwestie vormt de status van de Kaspische zee. De Kaspische Zee-staten, te weten Azerbeidzjan, Iran, Kazachstan, Rusland, en Turkmenistan voeren al vele jaren onderhandelingen over de juridische status van de grenzen in de Kaspische Zee. Spanning bestaat tussen sommige landen vanwege verschillen van inzicht over zeggenschap over bepaalde delen van de Kaspische Zee, vooral gezien de aanzienlijke olie- en gasvelden. Deze geschillen worden op politiek niveau besproken en leiden niet tot destabilisering van de situatie. Voortdurende stabiliteit is ook in het belang van de sommige Kaspische Zee-staten in verband met plannen voor de aanleg van de Trans-Caspian Gas Pipeline.

Verschillende staten rond de Kaspische Zee breiden momenteel wel hun kustwacht- en marinecapaciteit uit, danwel moderniseren hun vloot. Turkmenistan investeert eveneens in zijn kustwacht en marine. De aanschaf van rondzoekradarsystemen past in deze opbouw. Dankzij de politieke dialoog tussen genoemde landen hebben deze investeringen niet geleid tot een verslechtering van de regionale stabiliteit.

- Criterium 8 (economisch en technisch vermogen ontvangende land)

Turkmenistan wordt door de OESO als Lower Middle Income Country gecategoriseerd. Er zijn geen recente gegevens over defensie- en onderwijsuitgaven beschikbaar. Voor gezondheidszorg zijn de gegevens schaars, maar is naar schatting in 2005 en 2006 respectievelijk 4,8% en 4,9% van het BBP uitgegeven. Ongeveer 70% van het overheidsbudget wordt besteed aan sociale en maatschappelijke uitgaven, zoals gratis gas, zout, water en elektriciteit voor de gehele bevolking.

De Minister van Buitenlandse Zaken, F.C.G.M. Timmermans

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, E.M.J. Ploumen

Vergaderjaar 2013–2014

22 054

Wapenexportbeleid

Nr. 241

**BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN
VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 maart 2014

Conform het op 10 juni 2011 per brief gemelde aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 22 054, nr. 165) en de motie van het lid El Fassed c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar 2.000.000 EUR (Kamerstuk 22 054, nr. 181), ontvangt uw Kamer onderstaande informatie over een door Nederland afgegeven vergunning ter waarde van 30.000.000 EUR voor uitvoer van militair materieel naar Tanzania.

Een Nederlands bedrijf heeft onlangs een exportvergunning verkregen voor de uitvoer van vier onbewapende patrouillevaartuigen met bepantsering en montagepunten voor machinegeweren naar Tanzania. De vaartuigen zijn aangeschaft door de staatspetroleummaatschappij van Tanzania en zullen door de marine van Tanzania worden ingezet voor de bestrijding van piraterij en de beveiliging van Tanzaniaanse territoriale wateren, inclusief olie- en gasboorplatformen.

De aanvraag is getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport¹. Deze toetsing, waarvan hier de essentie ten aanzien van de meest relevante criteria wordt weergegeven, leidde tot het afgeven van de vergunning op basis van de volgende argumenten:

- criterium 2 (mensenrechten en IHR)

De mensenrechtensituatie in Tanzania geeft op bepaalde punten aanleiding tot zorg. Discriminatie op grond van geslacht, geaardheid of vanwege ziekten of lichamelijke afwijkingen komt voor. Daarnaast zijn er zorgen over straffeloosheid, waarborgen voor onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en het (formeel) bestaan van de doodstraf, zij het dat deze niet meer wordt uitgevoerd.

Aangezien de marine van Tanzania niet betrokken is bij genoemde punten van zorg, en gelet op de aard van onderhavige goederen en hun eindgebruik, kunnen deze niet bijdragen aan de geconstateerde mensenrechtenschendingen, danwel leiden tot verdere verslechtering van de mensenrechtensituatie.

criterium 4 (regionale stabiliteit)

Tanzania onderhoudt goede relaties met zijn buurlanden en neemt een stabiliserende rol aan in de regio. Voor de kust van Tanzania is sprake van piraterij als gevolg van instabiliteit in Somalië.

De levering van onderhavige goederen past in het streven van Nederland en de internationale gemeenschap om landen in de regio een grotere rol te laten spelen in de strijd tegen piraterij. Daarnaast zal levering de regionale stabiliteit niet verstoren.

criterium 8 (economisch en technisch vermogen ontvangende land)
Onderhavige patrouillevaartuigen worden verworven door de staatspetroleummaatschappij van Tanzania (TPDC). De kosten voor de beveiliging van olie- en gasboorplatformen worden door de TPDC aan de private olie- en gasmaatschappijen die opereren in Tanzania doorberekend. De vaartuigen worden in gebruik genomen bij de marine van Tanzania.

De transactie komt niet ten laste van de Tanzaniaanse defensiebegroting. Er is dan ook geen aanleiding te veronderstellen dat deze transactie een nadelige invloed zal hebben op de Tanzaniaanse inspanningen met betrekking tot de sociale sectoren, zoals onderwijs en gezondheidszorg.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

F.C.G.M. Timmermans

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen